Cartea
Ostașului

ION GRECEA

SCRISOAREA

Închin acest modest volum de schiţe şi povestiri celor care mi-au inspirat crearea lui : militarilor armatei noastre populare, tineri crescuţi sub soarele luminos al socialismului, apărători neînfricaţi ai cuceririlor revoluţionare ale poporului muncitor.

ION GRECEA

SCRISOAREA

— Schițe și povestiri —

EDITURA MILITARĂ

Coperta: ***PETRE VULCĂNESCU***

SCRISOAREA

Stătea pe un butuc în mijlocul ogrăzii şi cioplea cu barda o bucată de lemn. Făcea o obadă. Sudoarea îi şiroia pe frunte, i se oprea în sprîncenele albe şi stufoase, apuca în dîre lucii la vale pe obrajii uscaţi şi aspri. Din cînd în cînd moşul contenea lucrul şi privea obada cu luare-aminte, întorcînd-o cînd pe-o parte, cînd pe alta. Apoi o potrivea în capul spiţelor la roata culcată lîngă el, clătina capul a nemulţumire şi trăgea cu unghia lui groasă un fel de semn pe marginea obezii, după care se apuca din nou de cioplit, cu mai multă nădejde.

Dimineaţa aceea de primăvară era luminoasă, cu soare cald, strălucitor, ale cărui

raze se revărsau din plin peste sat ca o pulbere de aur. Pămîntul se zvînta, aburind. O linişte nefirească sălăşluia peste tot ca şi cînd aşezările ar fi fost pustii. Dar nu trecu mult şi undeva în apropiere, la colţul uliţei, scîrţîi cumpăna unei fîntîni, se auzi lanţul ciuturii zornăind şi un cal nechează sunîndu-şi clopoţeii. O căruţă porni după aceea zăngănindu-şi fierăria, un cîine lătră înverşunat în urma ei, pînă într-un timp cînd se domoli şi liniştea se aşternu din nou peste sat.

Tăcerea îl supăra însă pe moş Toma.

„Nu-i nima prin ogrăzi, îşi zicea el cu ciudă ştergîndu-şi cu latul palmei sudoarea de pe frunte. Toţi întovărăşiţii au ieşit pe ogoare la semănat. Au rămas în sat numa copiii şi cîinii. Şi eu... Baremi de-aş găta căruţa asta pînă-n sară".

După un timp, se auzi deschizîndu-se poarta dinspre uliţă şi în ogradă intră nevasta lui, baba Stana, o femeie scundă, slabă, cu faţa mică, neagră şi zbîrcită. Ochii însă-i erau vii şi aruncau priviri ascuţite, tăioase. Pe cap ducea un sac nu prea mare şi din pricina asta călca repejor, puţin legănat. Ostenită, aruncă sacul pe prispă,

răsuflă uşurată, îşi potrivi basmaua şi, după ce privi o clipă lucrul bătrînului, zise mînioasă :

— Ţi-a dat Ion de lucru, aşa-i ? În loc să te fi dus tu s-aduci fasolea asta, umblu eu, iar tu îndirepţi stricăciunile lui fii-tu !

Moş Toma parcă n-auzea vorba femeii. Stătea cu capul tot plecat privind cu stăruinţă obada şi lovea puternic cu barda, de-ai fi zis că dă în duşmănie. Tăcea. N-avea chef de vorbă. Nevasta însă nu-l slăbi cu una, cu două. Se vede treaba că era pusă pe ceartă.

— Cînd am zis să-l mai struneşti pe Ion, m-ai făcut nu ştiu cum, urmă ea cu aceeaşi mînie în glas. Acu-i bine cum a hăndrălit căruţa ? şi arătă cu capul spre fundul ogrăzii. Cum o să ne primească aşa cu ea în colectiv ? Hai ? Spune ! Că ştii că-n colectiv trebe să ducem şi căruţa şi n-o s-o dăm aşa, în două roate, să ne facem de rîsu satului !

Căruţa, fără roatele dinainte, cu capetele osiei sprijinite pe doi butuci de lemn, se odihnea. De una din loitre erau rezemate o roată şi două şine de fier noi-nouţe.

— Ştiu că nu-ţi place să auzi mereu despre isprăvile lui fii-tu, stărui bătrîna, vă-

zînd cum se întunecase chipul lui moş Toma. Ce să-i faci, aşchia nu sare departe de trunchi. Da, da, nu sare, geaba pufneşti pe nas ca nu ştiu ce... Alţi flăcăi de-o samă cu el, cînd au fost să plece la oaste, s-au apucat şi-au dres lucrurile prin ogradă, au mai reparat ulucile, un acoperiş la coteţ, au bătut un cui aici, altul dincolo... Al lui Vlad a adus chiar lemne din pădure, le-a cioplit şi-a ridicat grajd nou. Da Ion ce-a lucrat în toamnă ? În loc să se gîndească — uite, omule, vine iarna, cîte nu-s de făcut într-o ogradă ! — a pus pălăria pe-o sprînceană, a scos căruţa de sub şopron şi-a plecat cu ea la nuntă. Şi-n loc să mîie caii omeneşte, a fărîmat-o şi a lăsat-o făr' de roate... Apăi ăsta-i om ?

— Da ce e ?

— Diavol, aia e ! Diavol pe pămînt, vorbi apăsat bătrîna înnodîndu-şi basmaua sub bărbie. A plecat şi n-a pus mîna pe nimic.

— Ei, las' nu te mînia aşa, că nu-i băiatul cum îl crezi tu, zise moş Toma cu glas moale. Să stăm strîmb şi să judecăm drept. Cînd a fost de muncă, a muncit ? A muncit, nu s-a dat înapoi. Cine a lucrat porţile alea mari dinspre uliţă ? Nu el ? D-apoi pătulului cine i-a pus acoperiş ? Nu el ? Tot el. Ei, vezi ? Şi pe ogor la arat, la se-

mănat, la secerat, la strîns fînul, cine mi-a fost de ajutor pînă a nu intra în tovărăşie? Da aşa eşti tu, îţi place să-ţi umble gura ca o meliţă din alea...

— O fi făcut el, se muie bătrîna, dar iote că acu a stricat căruţa, na! Şi tu ce i-ai zis, Tomo? Nu i-ai zis nimic!

— Ce să-i zic? înălţă moş Toma din umeri. Doar pleca băiatul cătană. Să mă fi apucat de ceartă şi să-i stric veselia cînd alţii se despart cu bine?

— Da pe vară, după secerat, cînd a alergat calu pe arie de l-a făcut numa spume, de ce nu i-ai zis nimica? Acu a plecat la oaste, dar atunci unde pleca? Rîdea satul de se prăpădea.

Moş Toma tăcea şi lucra mai departe liniştit cu capul plecat, de parcă nu el ar fi trebuit să dea răspuns. Îi ardea buza de-o ţigară, îşi simţea gura uscată şi o ameţeală îi înceţoşa privirea. Într-un tîrziu ridică ochii spre cer să vadă unde a ajuns soarele, apoi lăsă barda din mînă şi scoase tabachera din sîn. Tocmai punea tutunul în foiţa îndoită ca un jgheab între degete, cînd se auzi strigat din uliţă. Înălţă repede privirea, cercetă poarta, dar nu zări pe nimeni într-acolo.

— Nea Tomo! strigă iar acel glas din uliță. Acasă ești?

Cîinii vecinilor începură să latre.

— Acas', acas', răspunse moș Toma și grăbi spre poartă. În mijlocul uliței aștepta curierul de la sfat. Ce-i, Gheorghieș frate?

— Noroc, nea Tomo! zise curierul. Era un om între două vîrste, slab și adus nițel de spinare, îmbrăcat în niște pantaloni soldățești, decolorați și-un cojocel nou-nouț.

— Ei, care-i povestea?

— Tovarășul președinte zice să vii pîn'la sfat, acu degrabă.

— Ce-are cu mine?

— Nu știu *izact*. Mi se pare c-a venit o hîrtie de la armată, pentru Ion al 'mneatale...

— Ce-a venit? întrebă cu sufletul la gură moș Toma. O hîrtie? Ce fel de hîrtie? Dar nu mai putu căpăta răspuns. Gheorghieș zorea de acum pe mijlocul uliței, fluierînd. Se grăbea. Pesemne mai avea și alte treburi prin alte părți. Bătrînul rămase în pragul porții, tăcut și năuc, privind în urma curierului cu ochii mari și sprîncenele înălțate a mirare. Mulțime de gînduri îi năpădeau mintea, se loveau între ele, se încîlceau și nu aflau dezlegare. „Ce-o fi făcut Ion? se întreba el întorcîndu-se și ră-

tăcind cu privirea tulbure peste ogradă. Să se fi luat în gură cu superiorii ? Sau poate Anghel, preşedintele, mă cheamă pentru alte treburi şi Gheorghieş se ţine de basme... Nu, nu, tot pentru Ion mă cheamă, îşi luă el seama. A făcut vreo prostie pe-acolo..."

Moş Toma căuta să îndepărteze acest gînd chinuitor care-l stăpînea, dar simţea că, cu cît stăruie mai mult să-l alunge, cu atît îi dă mai mult ocol şi-l necăjeşte, întocmai ca o viespe care ţi se învîrte în jurul capului şi de ce-o loveşti cu palma, de aceea se înverşunează şi caută să te înţepe...

— Te cheamă la sfatul popular ? întrebă baba Stana, care tocmai venea spre poartă şi auzise vorba curierului. Du-te, dacă te cheamă. Pentru Ion, a zis Gheorghieş... dac-am auzit eu bine... Apăi băiatul ăsta să vezi c-a hăndrălit şi căruţa reghimentului sau vreun tun ceva !

Moş Toma nu mai zăbovi şi plecă spre sfat. Curiozitatea îl îndemna să ajungă mai degrabă, dar în acelaşi timp faptul că acolo îl aşteaptă o hîrtie de la armată pentru Ion îi înmuia pornirea. „Ce poate să spună o asemenea hîrtie ? se gîndea el cu înfrigurare, ştergîndu-şi mereu cu dosul palmei su-

doarea de pe frunte. Nimic bun. Aduce vreun năcaz ca pe vremuri pentru Dumitru a lui Fălcan..."

Dumitru Fălcan fusese argat la curtea boierească. Pe vremea războiului i-a venit o hîrtie de la oaste, iar primarul l-a chemat la el şi l-a vestit că Anghel, feciorul-său, a fugit de pe front, din Transnistria, furînd un cal şi o puşcă. Spunea mai departe hîrtia că pagubele se cuvine să le pună întreit la loc tatăl fugarului, iar de nu, să i se ia averea. Ce avere avea însă Fălcan ? Numai o odaie în marginea satului.

L-a ameninţat jandarmul, apoi primarul, l-a mai chemat şi popa, care i-a vorbit despre necugetata faptă a lui Anghel. Noaptea, ca să scape de toţi şi de toate, Dumitru Fălcan şi-a prins capul într-un ştreang aninat de-un prun în curtea boierului. Aşa l-au găsit oamenii a doua zi în zori.

..Bine, Anghel, feciorul lui Fălcan primise pumni de la majori, de la ofiţări, n-a vrut să mai lupte pe pămîntul Rusiei, dar pe Ion al meu ce năcaz l-o fi apucat acuma ? Acuma sînt alte vremuri... Scria că-i bine la reghiment, că-i ăl mai prima în companie şi cîte altele".

— Încotro, nea Toma ?

Bătrînul tresări din gîndurile lui şi întoarse capul. Dintr-o ogradă îl strigase Pavel al lui Cristea.

— Ori ce-ai întrebat mă, Pavele ?

— Că unde te duci ?

— Ia, încolo, pîn'la... cooperativă, minţi moş Toma. Nu-i sta la inimă să afle tot satul vestea sosită la sfat. El, om cinstit, aşezat, gospodar, să fie în gura satului ? Îi era ciudă că nu-l dăscălise pe Gheorghieş, curierul, să n-arunce vreo vorbă la oameni. Că vorba se duce ca frunza purtată de vînt : trece din ogradă-n ogradă.

— Au venit bocanci, moş Toma, zise Pavel arătînd că e informat despre tot ce se petrece la cooperativă. Faini, ce să zic, numa' că nu le-a pus preţul. Ia, vezi cum se dau şi spune-mi şi mie.

— Am să iau sama, consimţi bătrînul şi ţinu uliţa înainte, cu gîndul să nu mai lungească vorba.

— Şi vezi, treci şi pe la sfat... ai o hîrtie ! mai strigă Pavel ridicîndu-se pe uluci şi privind în urma bătrînului care călca repejor pe uliţă.

Moş Toma nu întoarse capul, însă vorba venită din urmă i se înfipse în inimă ca o săgeată. „Iacă şi ăsta a aflat !" îşi zise el cu ciudă. Simţea că nu-l mai ţin picioarele,

că i se îngreunează răsuflarea ; o sudoare rece îl năpădi. „Cum s-ar spune, s-a întins vestea ca povestea ! Numa' Gheorghieş îi de vină... Umblă cu vorba să arate că dacă-i de la sfat ştie multe... Sau Pavel o fi fost pe la sfat ?"

Grăbi pasul. Ţinea ochii-n pămînt, de parcă ar fi pierdut ceva. Uneori arunca priviri furişe către porţi. Nu cumva s-o mai arăta vreunul să-l întrebe de vorbă ? Ce să spună oamenilor ? Ştie el oare cum se poartă Ion pe-acolo ? Nu ştie. Pe-acasă, e drept, mai făcea cîte-o trăsnaie feciorească... de, aşa-i tinereţea, dar pe urmă se arăta băiat de treabă, ascultător, gospodar. Acuma, cînd e plecat de sub ochii părinţilor de, poate că-l poartă mintea la rele, mai ştii ?"

Din susul uliţei se văzu venind un om. Moş Toma îl cercetă de departe cu privirea, dar, oricît se strădui, nu-i desluşi chipul. „Oricare o fi, îşi zise, mai bine să nu dau ochii cu el. Cine ştie ce mai zice şi ăsta..." Aşa că făcînd la stînga, după primul colţ, intră pe altă uliţă.

În sfîrşit, iată şi clădirea sfatului popular, mare şi arătoasă, înaltă cît şcoala. De cum o zări, pe moş Toma îl slăbiră şi mai mult puterile. Îşi veni însă în fire şi căpătă pu-

ţin curaj, cînd văzu că în faţa sfatului nu stăteau ca de obicei oameni strînşi ciotcă la sporovăială. Se aflau cu toţii afară la muncă, pe ogor, că venise primăvara şi pămîntul era numai bun de lucrat.

Moş Toma urcă scările de piatră şi se aşeză pe-o bancă de lemn în sala mare şi luminoasă. Măsură cu privirea podeaua de ciment a încăperii de la un capăt la altul, pereţii zugrăviţi, cercetă uşile şi începu să ia seama la ele, să vadă care s-o deschide. Poate l-o întreba careva o vorbă sau s-o ivi chiar preşedintele pe una din uşi, că el nu îndrăznea să i se înfăţişeze. Şi-l închipuia cu acea hîrtie în mînă, aspru, încruntat, neînduplecat, cu vorbe grele, care i-ar fi căzut lui, lui moş Toma, ca nişte bolovani în creştet. „Acolo, la armată, feciorul dumitale, Ion..., a făcut... şi a dres..."

Trecu aşa în aşteptare ca la un sfert de ceas, cînd deodată se ivi Gheorghieş, curierul sfatului. Bocănea cu bocancii ţintuiţi pe treptele de piatră ale sfatului şi gîfîia. Umbla cu cojocelul cel nou descheiat. Era numai o apă şi-şi ţinea pălăria în mînă.

— Ce, nea Toma, n-ai intrat la preşedinte ?

— Nu, spuse moş Toma, ridicîndu-se încetişor de pe bancă. Nu m-a chemat încă.

— Te-a chemat, frate. Vrei să iasă pe sală să te caute el pe dumneata ? Stai niţel !

Zicînd acestea, Gheorghieş dispăru pe una din uşi şi peste puţin timp scoase capul şi-i făcu semn lui moş Toma să intre. Cu inima strînsă, bătrînul scoase căciula, îşi mai netezi o dată părul pe frunte, apoi păşi într-o odaie largă şi luminoasă. Oprindu-se în prag zise „bună dimineaţa", căutîndu-l din ochi pe preşedinte. Nu-l vedea.

— M-a chemat tovarăşul preşedinte, urmă el, adresîndu-se secretarului ce stătea la o masă, aplecat deasupra unor hîrtii.

— Tovarăşe Fălcan, vin' pîn-aici ! strigă secretarul către uşa deschisă spre altă odaie.

Îndată, în prag apăru Anghel, preşedintele, înalt, voinic şi zîmbitor cum îl ştiau oamenii. Întinse amîndouă mîinile şi strînse palma bătrînului, scuturînd-o cu putere, bărbăteşte.

— Ai venit degrabă, nea Toma, zise el şi căută din ochi un scaun. Secretarul înţelese şi aduse bătrînului un scaun. Stai nea Toma, ia loc ! îl îndemnă preşedintele. Odihneşte-te niţel, că te arăţi tare ostenit. Trecu înapoia biroului său, trase sertarul şi urmă :

— Te chemai să-ţi spun o veste... Da stai, omule, jos, de ce rămîi în picioare ?

Moş Toma se aşeză cu greutate pe scaun şi se uită la preşedinte cu ochii înceţoşaţi şi neliniştiţi. Faţa-i era crispată şi întunecată. Parcă un năduf îi ţinea răsuflarea, îl înăbuşea ; simţea ca un ghem în coşul pieptului. Preşedintele nu observase acea nelinişte ce-i înnegurase chipul. Tăcut, stătea cu capul aplecat asupra sertarului şi căuta înfrigurat printre hîrtii.

Vraful de dosare se înălţa pe birou şi hîrtia tot nu se ivea. Cu cît timpul trecea, cu atît aşteptarea lui moş Toma devenea tot mai încordată, iară zbuciumul din sufletul lui creştea şi-l tulbura. „Ei, Ion ăsta cum mă fierbe el pe mine, om bătrîn ce mă aflu ! Cum îmi batjocoreşte el zilele mele, cum mă poartă el pe la sfat ! Are să-şi rîdă satul de mine, să m-arate fieştecare cu deştu' ca pe-un păcătos şi om de nimic..."

— A, iat-o ! zise vesel preşedintele şi luă în mînă o hîrtie pe care se vedea ceva scris la maşină. Mai luă un plic albastru, nedeschis, cu multe ştampile pe el. Ocoli apoi biroul, puse o mînă pe umărul bătrînului şi urmă : — A venit o scrisoare, moş Toma. E de la regimentul unde-şi face datoria Ion al dumitale.

Moş Toma stătea pe scaun şi cu aceiaşi ochi neliniştiţi privea faţa zîmbitoare a preşedintelui.

— Ce spune scrisoarea? se grăbi el să afle.

— Spune bine, moş Toma. Acolo în regiment Ion e un militar de frunte, a fost avansat în grad pentru fapta lui de laudă, că, vezi dumneata, acolo, la graniţă, unde-i el, a prins un duşman...

— Ion? întrebă speriat bătrînul cu neîncredere în glas şi dădu să se ridice.

— Da, Ion, întări preşedintele şi apăsă umărul lui moş Toma, îndemnîndu-l să stea locului pe scaun. Vezi dumneata, colonelul, comandantul regimentului, ne-a trimis aici la sfat o hîrtie prin care ne vesteşte fapta lui Ion al dumitale şi ne roagă să spunem la tot satul despre el că-i un flăcău de treabă şi ne face cinste.

Bătrînul asculta cu gura căscată şi nu-i venea a crede o iotă din spusele preşedintelui. Ochii lui mari şi umezi priveau fără să clipească măcar, de parcă ar fi auzit cine ştie ce lucruri neînchipuite. Bărbia îi tremura uşor, iar mîinile uscate şi aspre strîngeau cu putere băţul şi căciula pe genunchi.

— Asta-i altă scrisoare, pentru dumneata, zise mai departe Anghel, şi-i întinse

lui moş Toma plicul albastru, ştampilat. Îţi scrie colonelul tot despre Ion, de bună seamă. Tăcu o clipă şi, zîmbind, urmări cum bătrînul întoarce plicul cînd pe-o parte, cînd pe alta, îl cîntăreşte în palmă şi apoi îl pune în fundul căciulii. Apoi urmă : Eu, nea Toma, din partea sfatului popular al comunei, te felicit din toată inima şi zic să-ţi trăiască Ion, că-i un flăcău de nădejde. E fală pentru satul nostru !

Anghel încercase să dea un ton oficial spuselor sale, însă amintirea altei scrisori, venită cu ani în urmă pentru tatăl său, Dumitru Fălcan, îi tulburase glasul şi-l făcuse să fie oarecum mişcat.

Cum de-a ajuns moş Toma în uliţa mare a satului, nici el nu ştia. Strîngea în mîna tremurîndă plicul albastru, ştampilat, îl privea ca pe un obiect rar, nemaivăzut şi tot cu neîncredere copilărească privea înapoi spre ferestrele înalte ale sfatului popular, ca şi cum ar fi aşteptat ca la una din ele să se ivească preşedintele şi să-i mai spună o dată despre cele ce-au făcut Ion, că scrisoarea ce-o poartă în mînă e adevărată, că n-a glumit aşa cum glumea el mai totdeauna.

*

Soarele se ridicase pe cer şi încălzea puternic, ca în toiul verii. Călcînd rar şi legănat, aşa cum îi era umbletul, moş Toma mergea acum pe uliţa mare, ţinîndu-se cît mai drept, cu capul sus, falnic şi mîndru, de parcă el săvîrşise fapta aceea acolo la hotar. Nu mai ocolea pe nimeni acum şi nu-şi mai ferea ochii de privirile oamenilor. Dimpotrivă, ar fi zăbovit chiar mai mult prin sat, să vadă oamenii cine-i părintele lui Ion, că oricît nu mai era al doilea flăcău ca el nu numai în comuna aceea, dar nici în altele şapte din jur...

Ajuns în dreptul casei lui Pavel al lui Cristea, acesta îl zări pe moş Toma şi-i strigă în mijlocul ogrăzii:

— Eşti bun de cinste, nea Toma, şi mă bucură ce-am auzit!

Cu obrajii plini de lumină, bătrînul încercă să-i lămurească omului precum că nu-i fusese gîndul să se ducă la cooperativă, că aruncase numai o vorbă, aşa, şi că Anghel, preşedintele, l-a chemat pentru...

— Ştiu, nea Toma, rîse Pavel ieşind în poartă. Ştiu de ce băteai dumneata către sfat. Ne-a spus Gheorghieş.

Un vecin, leat cu moş Toma, auzi vorba şi strigă şi el în urmă-i, înălţîndu-se pe uluci:

— Ţi-a scris gheneralul, ţin'te mare, mă, nu călca aşa de parcă duci un sac în spinare! Are dreptate Pavel, eşti bun de cinste!

*

În acest timp baba Stana se înapoia cu pas grăbit tot de la sfat. Nu mai putuse aştepta acasă întoarcerea bătrînului şi pornise să afle şi ea din gura preşedintelui ce ispravă o fi făcut Ion? „Îs muma lui, nu mă lasă inima s-aştept spusese ea, privindu-l pe Anghel drept în ochi. Venind încoa' am auzit satul vorbind c-ar fi făcut o ispravă de laudă. Dreptu-i?" Văzînd încuviinţarea preşedintelui, ieşise pe uşă ca o zvîrlugă şi coborîse treptele sfatului, ca şi cînd ar fi avut vîrsta la jumătate. În drum către casă călca mîndră şi privea pe la porţi, gata să lege vorbă cu cine s-o nimeri. „Aţi auzit de Ion al meu? părea că spun ochii ei atît de veseli. Dacă n-aţi auzit, iacă-s gata să vă spun eu. Nu-i minciună: am primit scrisoare chiar de la ministru. Da, da, de la ministru oastei... Martor mi-i Dumnezeu şi Anghel, preşedintele de la sfatul popular!"

În colţul unei uliţe mai multe femei aflate la fîntînă intrară în vorbă cu ea, înconjurînd-o.

— Acu o să-l facă sărgent pe Ion, aşa-i, ţaţă Stană ? Ce zice scrisoarea ? se interesă o fetişcană scundă, îndesată şi roşie la faţă, lăsînd cobiliţa cu căldările de pe umăr.

— Ei, sărgent nu l-o face, da' gradat, ceva tot ajunge, răspunse, în locul bătrînei, o altă fată tinerică şi înfiptă, pe care Ion o învîrtise destul pe la horă. Ii flăcău frumos, ce mai...

— Las' s-ajungă, că-i inimos şi bun la suflet băiatul, zise iar cea dintîi. Şi-i bun de şotii, soro... Nu-l ştiţi cum a alergat atunci cu calul pe arie, umblînd să prindă fluturi cu pălăria ?

— Aşa-s flăcăii, spuse baba Stana. Dacă nu-şi trăieşte viaţa acu, la tinereţe, cînd s-o mai trăiască ? Cînd o fi ca Toma al meu ?

— Las' că-i stă bine omului să fie mai vesel, zise fata, potrivindu-şi o floare galbenă în păr. Ion îi îndemînatic, gospodar, baremi să nimerească o nevastă pe potriva lui... oftă ea şi dădu să plece.

— De îndemînatic, e-ndemînatic, că doar samănă cu mine, zise cu ifos baba Stana. I-am zis şi lui Toma al meu : Mă, omule, Ion o să iasă un gospodar de cinste,

aduce-n partea mea. Nici vorbă c-a avut de la cine-nvăţa!

— Parcă ziceai că... aşchia... nu ştiu cum... îi aduse aminte moş Toma vorbele de dimineaţă. Se ivise de după colţul uliţei cu căciula pe ceafă, aprins la faţă şi asudat. Zărindu-şi nevasta stînd la taifas lîngă jgheabul fîntînii, se oprise locului şi-o privea cu mustrare în ochi. Nu-i plăcea că umblă pe uliţă să se laude cu băiatul. Care află, află el şi aşa...

Auzind vorba, femeile întoarseră capul. Unele zîmbeau de încurcătura bătrînei. Altele tăceau şi aşteptau să vadă ce are să se întîmple. Dar baba Stana nu-şi luă bărbatul în seamă. Îşi potrivi basmaua pe cap şi privi în jur cu aceeaşi mîndrie de mai înainte.

— Adă scrisoarea, zise ea să schimbe vorba şi întinse mîna să apuce plicul. Moş Toma însă duse mîna la spate şi-o întrebă mirat:

— De unde ai aflat?

— De unde? Da eu de unde viu? N-am fost la sfat? M-am dus, cum să nu mă duc! Hai, adă scrisoarea... Ce ne scrie ministru? Am auzit că ne scrie chiar ministru oastei. Dreptu-i? Şi, dintr-o dată, baba începu să lăcrimeze: Vai, ce fecioraş are mama, sufleţelul mamei!

IN ULTIMA CLIPA

Tragerea încetase pentru cîteva minute. Nu se mai auzeau împuşcături şi nu mai şuierau gloanţele în aer ca ţipătul unor păsări nevăzute şi speriate. O linişte îmbietoare la odihnă se aşternuse peste întregul cîmp cu iarba uscată şi răsucită de arşiţă.

Soldatul Petre Chirea stătea în fundul unui şanţ proaspăt săpat, cu spatele rezemat de peretele încă umed şi se gîndea la ale lui. Deasupra se întindeau, protectoare, ramurile dese ale unui stejar şi era atîta umbră şi răcoare aici în fundul gropii, încît dacă n-ar fi trebuit să iasă mereu şi să alerge spre ţinte pentru a vedea unde şi în

ce fel le-au găurit tovarășii săi, de bună seamă s-ar fi odihnit nițel. Sus, în lărgimea șanțului, printre ramurile copacului, se zărea în înalt cerul albastru și curat ca sticla. Nici urmă de nor pe cupola de peruzea. Nici un glas prin apropiere.

Ce să facă el ca să-și treacă timpul? Căscă o dată zdravăn întinzînd brațele să se dezmorțească, apoi scoase din buzunarul de la piept o oglinjoară, o șterse de pantaloni și își privi în ea chipul, zîmbind și minunîndu-se cît de mult i se împliniseră obrajii în ultima vreme. Își arătă și dinții, ciocănindu-l de vreo două ori cu unghia pe cel de viplă pus cu trei zile în urmă la dentistul garnizoanei. Apoi muie degetul în gură și cu el începu a-și netezi sprîncenele groase și mustăcioara neagră și subțire, într-atît de subțire încît părea o linie de cărbune trasă cu multă măiestrie pe sub nasul ascuțit, îndoit ca un plisc de vultur. „Am prins puteri în armată, gîndi el, mîngîindu-și cu palma obrajii dolofani și rumeni. Așa cum arăt, poate nici mama nu m-o recunoaște, cînd m-oi duce în concediu."

Plin de mulțumire, Petre Chirea începu să fluiere o doină și lăsă oglinjoara să-i lunece în buzunarul de la piept. „Ce să mai fac acum? se întrebă el zdrobind cu cizma

o rîmă ce se zvîrcolea în pămîntul umed. Nu mi-au telefonat că pot ieşi afară. Poate că încep să tragă iară..." Privi telefonul de lîngă el, îi mîngîie receptorul de ebonit, umblă pe la sîrmele legate de bornele metalice şi cugetă adînc şi sincer ce deşteptăciune trebuie să se fi aflat în capul ăluia care s-a ostenit să fabrice maşinăria asta. Auzi, să se ducă vorba pe fir taman la dracu-n prasnic! Cum se duce? Ei, aici e aici! Bine era dacă nimerea la compania de transmisiuni. Cei de acolo numai cu telefoane şi aparate de radio umblă. Prindea şi el rostul lor ca oricare altul.

O gîngănie mică şi roşie, cu punctişoare negre pe spinarea lucie ca smalţul, începu să se caţere încet şi cu răbdare pe firul telefonului. Petre Chirea o luă în palmă, o privi cu atenţie şi duioşie, amintindu-şi cum făcea acolo, în sat la el, cînd se afla la coasă sau seceră împreună cu fetele şi flăcăii. Găsea o asemenea gîngănie, o punea pe palma întinsă şi-i cînta mai mult şoptit:

Gărgăriţă,
Riţă,
Fii cuminte,
Ia aminte:
Încotro vei zbura
Acolo m-oi însura.

Zbura într-aiurea şi fetele rîdeau că se însoară cu zarea albastră.

Gărgăriţă,
Riţă...

Petre Chirea începu să-i cînte acum acesteia ce se urca încet, dar statornic pe mîneca vestonului. După puţin, gîngania îşi desfăcu aripioarele roşii ca de porţelan şi zbură peste marginea şanţului pierzîndu-se în pulberea de aur a soarelui. „Încotro a luat-o ? se întrebă el. Spre satul meu ? Dar, oare, într-acolo-i satul ? Măi, să fiu al dracului, stau prost cu orientarea. Şi cît şi-a bătut capul cu mine caporalul Benţa !"

Zicînd acestea, se ridică încet din şanţ şi privi departe în zare, peste zăpuşeala cîmpului. „Gîngania s-a dus către oraş, gîndi Petre Chirea. Către cazarmă... Că doar nu m-oi însura în cazarmă ? rîse el de propria-i glumă. Ei, drăcia dracului ! Ba, nu ! se opri el deodată din chibzuita-i socoteală. În oraş stă Domnica pe care am cunoscut-o acum trei săptămîni. Ei, asta-i ! Către ea s-a dus..."

Oftînd, cu chipul înnegurat, Petre Chirea se lăsă în fundul şanţului şi se aşeză pe pămîntul jilav şi umed. Întristat, îşi împinse cu un gest repezit boneta pe ceafă şi mes-

tecînd în gură un fir de iarbă se gîndi cu amărăciune că a trecut atîta vreme şi n-a mai avut putinţa s-o întîlnească pe „zîna din poveşti“ cum îi plăcea el s-o dezmierde pe fata plinuţă la trup, cu ochii negri şi părul tot negru strîns într-o panglică albă ca elevele de şcoală. Şi n-a mai întîlnit-o, nu din vina lui că i-ar fi fost gîndul la altele, ci din pricina caporalului Benţa, comandantul de grupă. „Ei, tovarăşe caporal, tovarăşe caporal ! cugetă el clătinînd capul a supărare. Ce fel de om poţi să fii dumneata ? Parc-ai avea inimă de piatră...“ Dar cum a cunoscut-o pe fata cu obraz alb şi părul negru ? Lui Petre Chirea îi plăcea întotdeauna să-şi amintească cum îşi petrecuse duminica aceea alături de ea. Parcă-i mai alinau sufletul amintirile astea.

...Era după-amiază. Oraşul, cu străzi pustii şi tăcute, dormita sub zăpuşeala soarelui nemilos de vară. Ferestrele caselor aveau obloanele închise să ţină răcoare în camere. Sub umbra gardurilor cîinii moţăiau cu limbile scoase, clămpănindu-şi dinţii după muştele care nu le dădeau pace. Petre Chirea, proaspăt ras şi cu uniforma abia călcată, mergea agale pe-o străduţă lăturalnică, îndreptîndu-se către parc. Deodată a zărit rezemată de un gard de fier o fetişcană

destul de frumoasă, îmbrăcată într-o rochie albă. Stătea într-un picior, deoarece din celălalt scosese pantoful căruia încerca să-i bată cu o piatră catarama desprinsă.

— Îmi dați voie ? a zis Chirea cu îndrăzneală.

Fata l-a privit o clipă, a zîmbit roșindu-se pînă-n vîrful urechilor, apoi, cu un gest care arăta multă nehotărîre, i-a întins pantoful. Petre Chirea a cercetat cîteva minute catarama, încruntînd sprîncenele ca-n fața unei grele probleme care trebuie rezolvată ; apoi a scos briceagul și a reparat-o fără mare greutate. S-a aplecat după aceea și a pus pantoful în dreptul piciorului mic ce se aștepta încălțat.

— Mulțumesc ! a zis fata cu aceeași roșeață în obraji.

— N-aveți pentru ce. Mergeți încolo, către parc ?

Fata a rămas o clipă pe gînduri, după care a înălțat din umeri cu indiferență fără să dea un răspuns.

— Vreau să mă plimb cu dumneata, să văd dacă ține catarama, a urmat Petre Chirea cu îndrăzneală, aranjîndu-și boneta pe sprînceana dreaptă. Se poate ?

— M... da, a acceptat fata în parte nehotărîtă.

Şi au plecat împreună. Două ceasuri au cutreierat aleile umbrite ale parcului, în care timp şi-au povestit cîte ceva din viaţa lor. El era grădinar şi pînă la plecarea în armată fusese şeful brigăzii legumicole în gospodăria colectivă. După sfîrşirea stagiului militar, vroia să urmeze o şcoală specială, ca să lucreze „după ştiinţă". Ea era tot de la ţară. Venise de două luni în oraş, stătea la o soră care era felceriţă şi urma cursurile unei şcoli de şoferi. Vroia să se angajeze la o întreprindere...

— Cum s-ar spune intri în rîndul clasei muncitoare! a zis Petre Chirea. Fata a început să rîdă. Se simţea destul de bine lîngă acest flăcău vorbăreţ şi dezgheţat.

Au fost la cinema şi după aceea s-au plimbat iarăşi prin parc, strîns lipiţi unul de altul, de parcă s-ar fi cunoscut de cînd lumea. Apoi el a făcut cinste cu cîte o îngheţată, s-a şters delicat la gură cu batista ei parfumată, brodată chiar de ea (pe a lui o uitase în cufăr la cazarmă) şi mai spre seară, cînd s-a întunecat, a şi sărutat-o. Înfierbîntat, el şi-a scos după aceea boneta şi a pornit mai departe la braţ cu Domnica pe aleile parcului. Ea, tăcută şi visătoare, îi ţinea boneta, lustruind cu batista steaua de metal în cinci colţuri. El cînta încet dintr-o

frunză o doină de pe malul Oltului. Era atîta fericire în inima lui Petre Chirea, încît nici nu-şi închipuia că merge pe pămînt, tîrşindu-şi alene cizmele grele, ci mai degrabă că pluteşte undeva în aer pe deasupra frunzişului învăluit în umbrele amurgului.

Dar tocmai atunci a apărut deodată, de după un boschet, ca o ţintă de carton pe cîmpul de tragere, caporalul Benţa. Tăiase parcul şi se grăbea către cazarmă. Cum l-a zărit pe ostaş, s-a oprit, l-a privit o clipă de sus pînă jos şi Petre Chirea a rămas ca electrizat locului cu capul descoperit fără să scoată un cuvînt. Chiar că la o asemenea întîlnire nu se aşteptase. Cum de răsărise comandantul de grupă tocmai în locul acela şi la ora aceea ? Fără nici o reţinere, caporalul, văzîndu-l pe Chirea cu ţinuta în dezordine, l-a făcut de două parale în faţa fetei ce stătea deoparte, parcă nepăsătoare, cu boneta în mînă. Dar nu. Nu era nepăsătoare. S-a apropiat de prietenul ei, i-a pus boneta pe cap, potrivind-o pe-o parte, cum o purta el, după care s-a întors către caporal şi, privindu-l de sus, l-a întrebat înţepată :

— Mai doriţi ceva, tovarăşe gradat ?

Asta l-a înfuriat pe Benţa. Auzi, să-l ia o fată peste picior! Fără să o bage în seamă, i-a ordonat soldatului să poftească imediat la cazarmă şi el a poftit, c-aşa-i militarul, trebuie să execute ordinul superiorului. Şi pentru toată povestea asta, comandantul de companie l-a pedepsit cu consemn în cazarmă două luni de zile...

De atunci au trecut două duminici. Petre Chirea aleargă toată ziua pe cîmp, descărcînd puşca în ţinte de carton, îl trec apele şi osteneşte de nu mai poate, iar cînd vine sărbătoarea, în loc să plece în oraş, stă în curtea cazărmii, pe iarbă, şi se gîndeşte cu tristeţe la Domnica. „Ei tovarăşe caporal Benţa, îi zice mereu în gînd Chirea. Tot de piatră ai inima aia a dumitale. Se vede că n-ai iubit vreodată pe cineva... Dac-ai fi în locul meu... Dar lasă..." Nu-i era lui de pedeapsă, că la urma urmei avea dreptate caporalul, umblase în ţinută neregulamentară prin oraş, dar crăpa de ciudă că l-a făcut de rîs în faţa fetei. Şi pentru ce? Bineînţeles să se fălească, să se grozăvească şi să se arate că-i gradat şi poate da ordine. De aia! Aşa se grozăveşte şi printre ceilalţi gradaţi că-i primul trăgător pe unitate şi că împreună cu alţii va pleca la concursul de tir pe armată. Baremi poza care i-a apărut

pe toamnă în gazetă l-a înnebunit nu alta! A arătat-o la tot orașul și a trimis-o și acolo la fabrica unde spune că-i matrițer sau așa ceva... „Măi tovarăși, spune el oamenilor din grupă, ca să ajungi bun trăgător, trebuie să perseverezi, înțelegeți voi?" Cum adică să „perseverezi?" Ce-i aia? Vorbește și caporalul ăsta cîteodată de parcă transmite o radiogramă cifrată! Nu-l înțelege nimenea...

— Țîrrr! Țîrrrrr!

Soldatul Petre Chirea tresare din gîndurile lui, care-i amărăsc sufletul de la o vreme, și ridică receptorul.

— Alo, soldat Chirea?

— Ordonați, tovarășe locotenent!

— Fii atent, începe iară tragerea. Stai acolo-n groapă, adăpostit.

— Am înțeles, tovarășe locotenent.

— Și strigă mai tare rezultatele alea, urmă ofițerul, că nu prea le auzim. Încep să tragă pentru selecționare cei care pleacă la concurs. Linia întîi, caporalul Bența, linia a doua, sergentul Santău, linia a treia...

Chirea simți că-l cuprinde pe dată amețeala. Peretele de pămînt umed din față i se pare o perdea cenușie care-i acoperă ochii. Așadar, va trage caporalul Bența, omul ăsta lipsit de inimă. Vrea să plece la

concursul ăl mare, să fie premiat, să se grozăvească iar...

— Pac ! Pfiu ! Pac ! Pfiu !

„Straşnic mai trag concurenţii ăştia !", gîndea Petre Chirea stînd pitit în groapa răcoroasă şi ascultînd cîntecul gloanţelor ce zburau în văzduhul limpede şi liniştit. Dar după cîteva minute zgomotul răpăitului se stinse. Se auzi după aceea glasul de alamă al goarnei ce anunţa încetarea focului. Apoi telefonul prinse a zbîrnîi în fundul gropii.

— Alo ! Arătătorii la ţinte ! Comunicaţi rezultatele !

Petre Chirea luă repede punga cu buline de hîrtie şi cutia cu clei şi ţîşni din groapă ca un glonţ. Ieşi în cîmpul neted, cu iarba pîrjolită de arşiţă, deasupra căruia juca un abur ce făcea să tremure zarea la orizont. Către dreapta, la trei sute de metri, se zăreau soldaţii şi ofiţerii ce se mişcau în preajma liniei de tragere aşteptînd rezultatul.

— Haide, Chirea !

Petre Chirea începu să alerge către ţintele ce stăteau încremenite şi aliniate ca o grupă de recruţi în faţa sergentului. Înapoia lor se ridica un deal în care se opreau gloanţele ce treceau prin panouri. Care treceau. Care nu, zumzuiau ca nişte bondari

pe deasupra şi se duceau „la mama acasă“ cum spuneau în glumă soldaţii.

Petre Chirea se opri la prima ţintă. O cercetă cu atenţie, umblînd cu palma pe hîrtia albă şi ochii i se măriră de mirare. Patru găuri mici punctau mijlocul ei, iar una muşca numai marginea. Deci un rezultat excepţional! „Cine a tras aici? se întreabă el cu mintea înfierbîntată. A, cum dracu' am uitat? Caporalul Benţa. El a fost la linia întîia...“ Pentru o clipă îl văzu pe caporal în duminica aceea făcîndu-i observaţie acolo-n parc, în timp ce Domnica stătea deoparte răvăşind nisipul aleii cu vîrful pantofului. După aceea, zilele de consemn, cînd duminica în zi de sărbătoare el stă în cazarmă, iar Domnica aşteaptă poate la poarta parcului să-l întîlnească.

„Ei, tovarăşe caporal Benţa, din ăştia-mi eşti dumneata!“ oftează Chirea cu amărăciune. Acum desigur, vrei să pleci la concurs. Cu asemenea punctaj în mod sigur vei fi selecţionat. Dar dacă...“

Petre Chirea îşi trecu palma peste faţa asudată de parcă ar fi vrut să înlăture păienjenişul ce-i înceţoşa vederea. „Dar dacă nu se va duce la concurs?“ îl fulgeră pe Chirea un gînd diavolesc. Să stea aici, în cazarmă, să se zbuciume, să-şi amărască şi

el sufletul, să vadă cît îi de greu să ai o neîmplinire şi un necaz. Dar poate că... Ba, nu..." Stătu niţel în cumpănă şi într-o clipă se hotărî. Luă cinci buline, le muie repede în clei şi lipi în grabă găurile din panou. Apoi, înainte de a confirma la telefon, se întoarse, puse palmele pîlnie la gură şi strigă cît putu de tare spre linia de tragere.

— Ținta numărul unu, numai două lovituri. Restul afară !

Simțea că-i tremurase glasul, că se înăbuşise de parcă o mînă nevăzută l-ar fi sugrumat. Alergă totuşi spre cea de a doua ţintă. Apoi către a treia...

Sus, în înalt, soarele dogorea puternic şi era o atît de mare zăpuşeală, încît te muia din picioare de-a binelea.

*

Peste o jumătate de oră, zbură în văzduh glasul metalic al goarnei. După aceea telefonul sună în fundul şanţului. Iar de pe catargul înalt, înfipt în vîrful dealului, steagul roşu coborî încet, unduindu-şi faldurile purpurii în bătaia vîntului. Asta însemna că tragerea se sfîrşise.

Soldatul Petre Chirea stătea mai departe pe pămîntul umed ascuns în umbra şanţu-

lui și cu capul sprijinit în palme se gîndea. Vedea în fața ochilor tot ce se întîmplase cu puțin timp înainte. Cum alergaseră trăgătorii la ținte, cum caporalul Bența cu fața crispată de durere cerceta cu palma tremurîndă hîrtia primei ținte căutînd cu înfrigurare rodul tragerii lui, cum izbucnise după aceea în plîns, un plîns năvalnic, zguduitor, așa cum nu-și închipuise niciodată Petre Chirea că are să-și vadă vreodată comandantul de grupă.

— Nu se poate, tovarășe locotenent! se ruga Bența cu lacrimi în ochi. Poate că n-am strîns bine arma în umăr, poate cătarea a fost deplasată, lovită, și n-am băgat de seamă. Vă rog, nu se poate. Vreau să merg la concursul pe armată. Cred că voi izbîndi. Și are să fie și cinstea unității noastre...

— Numai cu două lovituri? întrebase cu mirare ofițerul. Nu putem repeta tragerea. Ce vor zice tovarășii dumitale? Ați concurat opt militari pentru echipa de trei trăgători cît trebuie să reprezinte regimentul. Așa că cei mai buni...

— Poate că cel care a controlat țintele... încercase Bența o salvare.

— Cum poți să spui asta? vorbise supărat ofițerul. L-am verificat de atîtea ori pe

soldatul Petre Chirea. Şi-apoi nu uita dumneata că-i şi utemist. Şi-un utemist... dar ce-ţi trece prin cap, tovarăşe ? Lasă nu fi mîhnit. Ai fost pînă acum primul trăgător pe regiment, însă iată s-au ridicat trăgători noi. Poate e şi meritul dumitale şi asta să te mîndrească.

Benţa a pus arma sub braţ şi abătut a pornit cu capul plecat, ca un înfrînt, către linia de tragere.

Asta a fost tot.

— Părăsiţi adăposturile ! se auzi comanda.

Dar soldatul Petre Chirea stătea în fundul şanţului în încremenirea de mai înainte şi continua să se gîndească la cele făptuite. N-auzise ordinul ofiţerului de a părăsi adăpostul. „M-am răzbunat, socotea el, dar... cele ce-am făcut mă apasă undeva aici în piept, îmi zdrobesc capul ca pe-un bulgăre de sare". Ca prin vis auzea tînguirea caporalului Benţa şi tot ca prin vis, ca nişte ciocănele, îi băteau în urechi vorbele locotenentului : „Apoi nu uita dumneata că Chirea-i utemist. Se poate să nu avem încredere ?", „Dar oare — se gîndea mai departe Petre Chirea — oare e drept ca Benţa să nu plece la concurs ? E drept să nu cîştige regimentul nostru cupa aceea şi

premiul ce s-o da, să n-o cîştige comandantul meu cînd cu adevărat e cel mai bun trăgător ? Este el cam furtunos şi are apucături necontrolate, nu ţine seama în ce loc îţi toarnă morala, dar încolo, de, ce să zic ? Şi-apoi eu... Ori, ce-a zis tovarăşul locotenent ? A, da : „Se poate să nu avem încredere într-un utemist ?“ Măi, ce m-a apucat în clipa aceea să strig că numai două gloanţe au lovit ţinta ? Să fiu al dracului, că şi mintea asta a omului, cînd e prea deşteaptă de face telefoane şi alte alea, cînd e proastă de n-are pereche !“

— Scoateţi ţintele ! se auzi peste cîmp comanda ofiţerului.

Ca un arc, soldatul Petre Chirea ţîşni din groapă şi cu mîinile înălţate, ca şi cînd ar fi vrut să oprească o primejdie, strigă spre linia de tragere :

— Opriţi ! Să nu se scoată ţintele, tovarăşe locotenent ! Am ceva de raportat...

MOTORISTUL

În liniştea aceea a pădurii urcam încet poteca stîncoasă a muntelui şi priveam printre cetini către petele albastre de cer. Nu se zărea soarele. Numai arareori pătrundeau printre ramuri suliţi de lumină jucîndu-şi scînteierile de aur în limpezimea apelor de cleştar ce coborau neastîmpărate la vale. Drumul era destul de anevoios. Lespezile pe care călcam cu piciorul erau umede, acoperite cu muşchi verde, de altfel destul de alunecoase, iar cînd şi cînd rădăcini masive, ca nişte gheare uriaşe, răsucite, îmi tăiau calea de-a curmezişul.

După un ceas de mers, poteca de piatră ocoli un zid de stîncă şi deodată, către

dreapta, locul se lumină. În față se deschidea acum o vale destul de adîncă și întunecată peste care pluteau cețuri albe, iar în partea cealaltă se înălța piscul golaș al Pietrei Negre.

Jos, deasupra acelor cețuri, am zărit plutind niște cupe mari ce se legănau ușor, urmărindu-se una pe alta, în lungul unor sîrme negre, puternice.

— Un funicular ! mi-am zis cu un fel de bucurie în suflet. Cred c-am ajuns. Aici am să găsesc omul pe care-l caut...

M-am afundat iar în pădure și după cîteva sute de pași am ajuns într-un luminiș. În stînga am dat peste o căsuță de bîrne, cu acoperiș țuguiat din șindrilă neagră și împrejmuită cu gard de șipci, frumos încrustate din cuțit. Alături de această căsuță se ridica un șopron înalt din scîndură, înăuntrul căruia duduia înfundat un motor. Din șopron plecau și veneau într-o urmărire continuă vagonete, unele goale, altele încărcate cu minereu, un amestec alb, galben, roșu și brun, totul dînd impresia unui mozaic multicolor.

Cînd m-am apropiat mai mult, un cîine a început să latre înverșunat, zbătîndu-se în lanț și aruncîndu-se cu labele pe uluci.

După cîteva clipe, o femeie tînără, destul de frumoasă, s-a ivit în pragul uşii.

— Pe cine căutaţi dumneavoastră ? m-a întrebat ea şi aplecîndu-se a luat o piatră şi a azvîrlit-o în cîine.

— Pe tovarăşul Mitică Staicu, motoristul. Îl cunoaşteţi ?

— Apoi de bună samă că-l cunosc, că 'doară îi bărbatu' meu ! rîse femeia dezvăluindu-şi şirul dinţilor albi. Poftiţi în casă, că-i aici. Cinează.

Am urcat treptele de bîrne, am ajuns într-o mică încăpere şi am deschis uşa din dreapta. La o masă, în odaia cu miros de lemn geluit şi răşină, stătea un tînăr înalt şi voinic, îmbrăcat într-o salopetă cenuşie. Pe cap, trasă spre ceafă, purta o bască neagră ca să-i ţină strîns părul blond, cîrlionţat. Cum m-a văzut, s-a ridicat şi mi-a ieşit în întîmpinare, niţel stingherit de vizita mea.

— Sînt de la ziar, am spus eu strîngîndu-i mîna. Am auzit despre fapta dumitale de eroism : acum două nopţi ai plecat cu un vagonet pe funicular deasupra văii să porneşti alte patru vagonete înţepenite pe circuit. Vreau să scriu ceva despre dumneata în ziar.

— Am înţeles de cum v-am văzut, a răspuns el arătînd aparatul fotografic ce-l purtam agăţat de umăr. Numai că... ştiţi... pe aici, prin munţi, se pot plimba şi altfel de „turişti“ nu numai oameni de-ai noştri, cinstiţi... Aveţi o...

— Legitimaţie ?

— Da. Îndată...

Am scos din buzunar carnetul albastru ce-mi confirma calitatea de reporter, precum şi delegaţia de la ziar. I le-am întins. El le-a luat, le-a cercetat cu multă luare-aminte, după care mi-a înapoiat documentele zîmbind :

— Mulţumesc... Ştiţi, abia am terminat armata... Şi între ostaşi învăţătura vigilenţei e la mare înălţime... Nu vă supăraţi...

— Nu, vai de mine...

S-a întors apoi, a făcut semn nevestei şi îndată ea a adus pe masă un pahar pentru mine şi o farfurie pe care a tăiat în grabă nişte slăninuţă şi castraveciori.

O urmăream pe femeie cu coada ochiului şi eram uimit de frumuseţea chipului ei. Avea ochi negri, sprîncene tot negre, uşor arcuite către sfîrşit şi buze roşii, fragede, ca miezul de căpşune. Iară părul ca tăciunele îi cădea bogat pe umeri încadrîndu-i faţa albă, cu pete rumene în obraji.

— Frumoasă fată ai luat, am zis eu după o vreme, privind în urma ei în timp ce ieşea din odaie. Se vede c-ai umblat mult pînă ai găsit-o...

— Da, de unde ! a rîs motoristul turnîndu-mi vin în pahar. Dacă într-o zi un şofer de la o ambulanţă sanitară n-avea pană de motor, eu n-o aflam pe nevastă-mea. Trăia mai departe aici, în vîrful muntelui, sau poate se mărita cu un altul...

— Păi, cum s-a întîmplat ? am întrebat eu repede, curios să aflu povestea acestei iubiri a motoristului. În ce fel s-au întîmplat toate acestea... cu şoferul acela de la ambulanţă... cu pana de motor...

— Vă interesează ?

— De bună seamă. Dacă dumneata binevoieşti, e bine să cunosc mai în amănunt pe eroul reportajului meu...

— Bine, am să vă povestesc, a consimţit motoristul, aşezîndu-se mai bine pe scaun. Numai, ştiţi, dacă scrieţi la ziar despre vagonetele alea de pe funicular, să nu pomeniţi şi de întîmplarea asta. E o chestiune...

— O chestiune personală !

— Aşa, personală... Văd că m-aţi înţeles. Hai să bem cîte un pahar şi ascultaţi...

Afară motorul duduia înfundat şi statornic, făcînd geamurile odăii să zumzuie uşor

ca un zvon de albine. Soarele se ridicase bine pe cer şi aprinsese vîrfurile brazilor într-o văpaie roşiatică. Motoristul duse paharul la gură, sorbi cîteva picături de vin şi începu :

— Acum doi ani făceam încă armata într-un orăşel nu tocmai îndepărtat de aici. Cînd m-am îmbrăcat militar nu cunoşteam nici o meserie, în afară de aceea pe care am moştenit-o şi eu de la taica : să umblu după plug. Încolo, nimic. Ei, şi auzind şi eu că armata-i o şcoală, învaţă unul una, altul alta, ce mi-am zis ? Adică, ce, de capul meu nu se poate prinde nimic ? Mi-am pus în gînd să mă fac şofer şi şofer m-am făcut.

— Ai carnet ?

— Dar cum ? se miră motoristul. Carnet în regulă, tovarăşe. Gradul trei. Zicînd acestea, îl scoase din buzunar, mi-l arătă şi-apoi urmă : Ei şi cînd mai aveam aşa cam vreo două luni pînă să schimb boneta cu pălăria, s-au întîmplat cele ce urmează.

Era într-o amiază de primăvară. Se topise zăpada, dar mai sălăşluiau ici-colo pe după garduri petice albe, murdare, care se subţiau în căldura soarelui. În curtea unităţii eu trebăluiam pe la motorul camionului ce-l aveam în primire, cînd am văzut că se apropie de mine şeful garajului, un plutonier.

— Măi, Staicule, îmi zice, peste un ceas ai să pleci cu marmitele să duci mîncarea ostaşilor acolo la poligon.

— Gata maşina ?

— Gata, tovarăşe plutonier. Plec îndată.

De vreo trei zile făceam drumul ăsta, aşa că-l cunoşteam cu ochii închişi. Şi, cum vă spun, exact peste o oră, cei de la bucătărie au urcat marmitele în camion punînd alăturea şi un sac cu pîine.

Imediat m-am urcat în cabină, am băgat într-a-ntîia şi am ieşit uşor pe poarta unităţii. Curînd m-am văzut afară din orăşel. Drumul era noroios, desfundat din pricina zăpezii care se topea. Ţineam pe dreapta, ferind maşina de hopuri şi nu acceleram decît pe porţiuni mai întinse unde vedeam că drumul e ca-n palmă. În dreapta şi-n stînga cîmpul era pustiu. Ici-colo zăream oameni din gospodăriile colective ce ieşiseră cu brigăzile la arat. În depărtare se ridicau munţii învăluiţi în ceaţă. Mergeam pe dreapta, fără nici o grijă şi chiar i-am dat drumul la un cîntec, că aşa-i şoferul la drum, dumneavoastră ştiţi treaba asta. Ei, şi cam după o jumătate de oră de mers am început să urc pe-un drumeag pietruit, mărginit de-un pîrîiaş, intrînd tot mai mult în inima muntelui. Treceam pe sub umbra

deasă a stejarilor şi răcoarea zăpezii care nu se topise încă o simţeam în obraji şi mă înviora.

Cînd am ajuns la un cot numit „Cotul ursului“ am văzut trasă pe dreapta o ambulanţă sanitară. Şoferul ei, un bătrînel destul de ager, se afla sub capota de tablă a motorului şi repara de zor, murdar pînă la coate de ulei. Mi-am dat seama că era în pană. Auzind motorul maşinii mele, el s-a ridicat deodată de sub capotă şi, înălţînd mîinile, mi-a făcut semn să opresc. Am tras imediat pe dreapta, am pus frîna de mînă şi am coborît.

— Tovarăşe caporal, a început el venind către mine, dă-mi frate o mînă de ajutor, că stau aicea de-o jumătate de ceas şi nu ştiu ce să fac. Nu-mi vine benzină la carburator. Şi am şi-un bolnav în ambulanţă care trebuie operat urgent...

— Ce are ?

— Ulcer perforat. Dacă într-un ceas nu-i pe masa de operaţie, s-a dus viaţa lui. L-am luat de sus, de la cabana funicularului. Abia am coborît panta prin nişte rîpe, cît pe ce să mă şi răstorn.

Indată mi-am ridicat mînecile la veston şi m-am dus către ambulanţă. Am deschis uşa din spate şi am privit înăuntru. Pe

targa de jos, învelit cu un pled pînă la bărbie, se afla un om în vîrstă, cu fața cenușie, chinuită de dureri, care gemea și se văicărea de te sfîșia mila. Lîngă el, în halat alb, o doctoriță tînără își frîngea mîinile de necaz și căuta să-l liniștească vorbindu-i domol, ștergîndu-i fruntea asudată cu un tifon. Cum a auzit ușa deschizîndu-se, a întors rugător ochii către mine, implorîndu-mă :

— Sînteți șofer. Vă rog, faceți ceva să ne mișcăm din loc. Nu mai am nici injecții să-l liniștesc !

— Voi face tot ce-mi stă în putință...

M-am dus la motor. Am controlat conducta de benzină, robinetul de la rezervor, am strîns holenderele, am verificat tija de la accelerator... Nimic.

— Ce dracului are dom'le ?

— Nu știu !

Atunci am demontat pompa de benzină. Am suflat în orificii. Și cînd am desfăcut membrana, mi-am dat seama că-i spartă. Pompa de benzină nu trăgea !

— N-ai o membrană rezervă ? m-am întors și l-am întrebat pe bătrînel.

Omul s-a dus repede la lada cu scule, a căutat înfrigurat prin ea, s-a zbătut și pînă la urmă, abătut, a venit la mine înălțînd din

umeri. Nu avea. M-am dus la maşina mea şi am căutat şi eu. Nici eu nu aveam o asemenea membrană. Nu ştiu cum dracu se face că şoferii iau de toate la ei, numai membranele astea le dau uitării. Ce să vă spun, crăpam de ciudă, nu alta! În ambulanţă, bolnavul se zvîrcolea şi gemea şi noi ne uitam neputincioşi la motor fără să ştim ce să facem.

— Te remorchez! am hotărît eu deodată prinzîndu-l pe bătrînel de braţ. Asta e soluţia. Întorc şi trag în faţă. Coborîm încet pînă jos în vale — ai grijă de frînă şi ţine distanţa — şi pe urmă am să gonesc către oraş. Cunoşti drumul?

— Desigur.

— Să ai grijă la viraje că eu nu mai ţin socoteala de frînă. Să-l salvăm pe omul ăsta.

Vă rog să mă credeţi că după un sfert de oră de goană zăream deja în depărtare acoperişurile de ţiglă ale oraşului. Cînd am intrat pe străzile pietruite şi după aceea în curtea spitalului şi am văzut cum îl scot pe bolnav repede cu targa şi-l duc pe scări în sus în clădirea aceea albă, am răsuflat uşurat. M-am uitat la ceas. Întîrziasem din misiunea mea o oră. Poate că se răcise mîncarea în marmite şi ostaşii flămînziţi mă vor

fi aşteptînd cu nerăbdare. Mă gîndeam că am să-i raportez tovarăşului maior cele întîmplate şi cu toţii vor înţelege că e mai important să salvezi viaţa unui om decît să potoleşti un stomac de foame.

Peste încă un ceas, gonind cu maşina pe panta drumului în serpentină, eram sus, în luminişul unde, răspîndiţi care încotro, militarii aşteptau. Am dat marmitele jos, am raportat tovarăşului maior despre bolnavul acela şi dînsul a dat numai din cap fără să spună nimic. Totuşi s-a găsit cine să facă gălăgie: un soldat pe nume Oprea. Acesta începu să strige la mine că n-am ajuns la timp întîrzîind două ore, că pe cîmpul de luptă o asemenea întîrziere se pedepseşte cu moartea şi dă-i şi dă-i cu gura pînă m-a năucit. Unii ostaşi îi ţineau parte. Alţii erau de altă părere. Şi aceştia erau majoritatea. Ce să vă spun, peste două săptămîni, într-o adunare generală a utemiştilor, unde s-a discutat problema disciplinei, Oprea s-a ridicat şi a început să mă critice din nou. Dar s-a ridicat şi tovarăşul maior, care venise din partea organizaţiei de partid, şi a vorbit despre dragostea pe care trebuie s-o aibă militarii pentru oamenii muncii şi pe care trebuie s-o dovedească şi în astfel de împrejurări ca cea în care m-am găsit eu.

Cînd a mai citit și scrisoarea bătrînului motorist adresată comandantului și prin care-i mulțumea că a crescut asemenea militari ca mine în unitate — pentru că el se află în viață datorită mie — atunci a izbucnit un puternic ropot de aplauze în sală.

Tînărul motorist tăcu. Mai turnă o dată vin în pahare, ciocnirăm, băurăm și urmă:

— Totdeauna eu am iubit oamenii. Și mai mult am învățat asta în armată. Uite, și azi îmi crește inima de bucurie, cînd știu c-am putut salva un om de la moarte...

Ușa se deschise și în încăpere intră un bătrîn, nu prea înalt, cu fața brăzdată de cute adînci, îmbrăcat c-o haină de piele roasă și-o căciulă din blană de miel pe cap. Lăsă lîngă perete un coș, își frecă palmele și veni lîngă mine.

— Uite-l, dînsul e socru-meu ! — mi-l prezentă motoristul.

Dădurăm mîna și după asprimea palmei lui înțelesei că era muncitor.

— A lucrat treizeci de ani în exploatarea asta ! urmă tînărul Staicu, privindu-l pe bătrîn cum își dezbracă haina de piele și o pune pe pat. Acuma-i pensionar. I-am luat eu locul la motorul funicularului... Așa e cu povestea ce aveam să v-o spun.

Bătrînul veni şi se aşeză şi el la masă. Tăcea, privindu-mă cu interes, semn că nu vrea să ne stingherească discuţia.

— Ei, dar nu mi-ai povestit totuşi cum s-a întîmplat cu însurătoarea ? am întrebat eu zîmbind, privindu-l c-o anume înţelegere pe bătrîn. Ce legătură e între pana aceea de motor a ambulanţei şi tînăra dumitale nevastă ? Că aşa spuneai...

— Păi e simplu, tovarăşe dragă, urmă motoristul. La vreo patru zile după întîmplarea aceea m-am dus la spital să văd ce face bolnavul meu. La căpătîiul lui am dat peste fiică-sa, care, ce mai la deal, la vale, m-a băgat în viteză, vorba şoferului !

— Dumnealui e chiar cel căruia i-ai salvat viaţa ? am întrebat eu surprins şi m-am întors către bătrîn măsurîndu-l de sus pînă jos cu privirea. Ei, asta-i grozav dom'le ! Zău că-i grozav !

— Da, chiar dumnealui.

— L-am văzut băiat de ispravă şi i-am dat fata, intră bătrînul în vorbă niţel stînjenit pentru că nu ştia cine sînt. M-am gîndit că dacă a avut atîta grijă de socru-său, apăi de bună samă o să aibă însutit de nevastă-sa !

Am rîs cu toţii, după care motoristul urmă :

— Aşa că n-am mai plecat în satul meu unde plănuisem să intru la un S.M.T., că doar învăţasem o meserie în armată, ci m-am angajat şofer la minele de aici. Apoi după ce a ieşit socru-meu la pensie, acum un an, i-am luat locul la motorul funicularului. Vorba aceea, aici îi casa, la doi paşi îi munca...

Motoristul tăcu. În odaie se aşternu liniştea. Numai afară se auzea duduitul înfundat al motorului şi scîrţîitul slab al vagonetelor ce alergau pe sîrme peste vale pînă dincolo, în cealaltă pantă împădurită a muntelui.

Am mai băut un pahar de vin, apoi mi-am făcut loc pe masă şi am scos carnetul de notiţe.

— Tovarăşe Staicu, am zis privindu-l drept în ochi, vreau să-mi povesteşti acuma cum s-a întîmplat cu vagonetele acelea pe funicular. De fapt pentru asta am venit la dumneata...

— Bine, vă povestesc, acceptă el şi scoţînd basca de pe cap îşi trecu degetele răşchirate prin părul blond, cîrlionţat. Dar să ştiţi că nu-i cine ştie ce grozăvie...

Şi zîmbi cu modestia omului căruia îi este greu să vorbească despre el.

ARMONICA

Cîteva tunete au răbufnit undeva în înalt sub cerul de smoală, fulgere orbitoare au prins a şerpui de o parte şi de alta a cerului şi îndată a început să cadă o ploaie repede şi rece, primenind aerul şi încețoşînd zarea, departe peste dealuri.

Pionierii stăteau în clasă şi-l aşteptau pe preşedintele gospodăriei colective. Hotărîseră să-l cheme, ca să le povestească ce a văzut în Uniunea Sovietică, unde fusese cu două luni în urmă împreună cu o delegaţie de ţărani colectivişti. Dar, poftim, a început să plouă, chiar tună, de zici că se scufundă pămîntul. O veni oare ?

Petruţ, un băieţaş vioi, neastîmpărat, cu nasul pistruiat şi ochi mari, căprui, sări pe o bancă şi, înălţîndu-se pe vîrful picioarelor, privi pe fereastră, afară, în uliţa pustie. Nu umbla nimeni pe drum. Doar cîţiva oameni desculţi, unii cu ghetele în mînă şi pantalonii suflecaţi, stăteau adăpostiţi sub aripa de ţiglă a cooperativei, fumau şi tot privind cerul aşteptau nerăbdători potolirea furtunii.

Deodată, un fulger spintecă pentru o clipă cerul negru, întocmai ca un bici de foc şi trăsnetul se slobozi din înalt, cu un tunet înfricoşător, cutremurînd pămîntul; geamurile zăngăniră în tremurări scurte şi uşa se dădu de perete, ca şi cînd ar fi împins-o cineva cu piciorul. Înfricoşat, Petruţ sări de pe bancă şi se ghemui lîngă perete. Văzîndu-l atît de înspăimîntat, pionierii începură să rîdă.

— M-am dat jos să-nchid uşa, zise Petruţ ca un fel de apărare. Nu vedeţi că s-a dat de perete?

Dar faţa-i galbenă trăda teama. Buzele îi tremurau uşor, iar privirea îi era neliniştită.

— Minţi, că ţi-e frică! strigă un elev din fundul clasei.

Ca să arate că nu-i este frică, Petruţ se urcă din nou pe bancă.

— Vine tovarăşul preşedinte împreună cu Aurel, instructorul! zise el şi, grăbit, sări pe podea şi îşi ocupă locul în bancă. Tovarăşul Vlad are şi armonica. Pesemne are să ne cînte din ea.

Într-adevăr, peste puţin timp, Vlad, preşedintele, intră în clasă. Era un om între două vîrste, înalt, voinic, cu pantalonii suflecaţi şi ghetele noroite. Sub braţ, învelite într-o haină veche, pionierii ghiciră pe dată armonica. Ştiau c-o are de pe front, că-i veche, cu burduful cîrpit, dar nu mai avea nimeni în sat asemenea instrument. Mai ales se bucurau cînd le cînta din ea la şezătorile pioniereşti, unde era invitat să participe. Ba, ca să n-o uite acasă sau ca să nu vină intenţionat fără ea, preşedintele colectivei primea cu două-trei zile înainte cîte două invitaţii: una pentru el, iar alta pentru armonică. Aşa s-a întîmplat şi acum.

Pe dată se făcu linişte. Aurel, instructorul, un băiat slăbuţ şi cu faţa negricioasă, trecu la catedră şi în cîteva cuvinte arătă scopul întîlnirii. Vlad îl asculta şi el şi în acelaşi timp despăturea un fel de cutie neagră, de carton. Cînd o des-

chise şi scoase din ea armonica, un murmur de uimire trecu prin toată clasa şi chiar Aurel întoarse capul; pe catedră nu mai era vechea armonică cu vopseaua scorojită şi burduful cîrpit, ci una mult mai mare, albastră, cu clape albe de sidef şi burduf negru, lăcuit. De acum ochii tuturor nu-l mai urmăreau pe Aurel, ci pe Vlad, preşedintele, care se aşezase pe un scaun alături de catedră cu armonica pe genunchi.

— Acum să-l ascultăm pe tovarăşul Vlad, încheie Aurel şi îşi trecu mîna peste părul tuns scurt. Cred că ne va povesti lucruri interesante.

Vlad zîmbi şi încuviinţă din cap.

— Mai întîi să ne spună cui a vîndut armonica cea veche, zise Petruţ mai mult pentru sine, dar destul de tare ca să fie auzit de preşedinte. Ne-ar fi prins bine nouă la detaşament... Cam rablă, dar ne descurcam noi cu ea.

Unii începură să rîdă. Aurel îl mustră pe Petruţ din ochi şi tot din ochi ceru parcă scuze preşedintelui pentru îndrăzneala şi necuviinţa pionierului. Dar Vlad nu zise nimic. Clătină numai din cap şi într-un tîrziu grăi moale mototolind batista în mînă:

— N-am vîndut armonica aceea, dragi copii. Am dat-o celor cărora trebuia să le fie dată, pentru că trebuie să ştiţi că armonica nu era a mea...

Preşedintele gospodăriei colective tăcu o clipă, parcă adunîndu-şi gîndurile, apoi urmă cu un fel de stînjeneală în glas :

— I-am purtat de grijă pe front ca unui copil pierdut de părinţi. Ei, ce să mai vorbesc, o întreagă poveste... Armonica ceea stătea în odaia mea, cînd locul ei era altundeva...

Vlad trase o dată aer în piept şi cu dosul palmei îşi şterse faţa de sudoare ; apoi îşi aminti că în mînă are o batistă şi, cu gesturi pripite, o trecu peste frunte. În clasă era linişte, toţi pionierii tăceau şi din privirile lor puteai citi cîtă nedumerire le stăruie în suflete.

— Văd că arătaţi multă mirare pentru cele ce v-am spus, zise Vlad, potrivind armonica pe genunchi. Ascultaţi atunci mai întîi povestea armonicii aceleia şi apoi am să vă spun ce am văzut prin Uniunea Sovietică. De altfel şi povestea armonicii, ca şi aceea a vizitei mele în marea ţară de la răsărit, ţara socialismului, sînt legate una de alta : amîndouă vorbesc despre prietenia romîno-sovietică.

Vă rog deci să ascultați...

Pionierii se așezară mai bine în bănci, băncile scîrțîiră un timp, apoi în întreaga clasă se făcu atîta liniște, încît părea că-i goală. Se auzea doar ploaia cum lovește geamurile și lipăitul picioarelor desculțe pe ulița noroită.

— Era în toamna lui patruzeci și patru, începu președintele, dregîndu-și nițel glasul, o toamnă cu ploi nesfîrșite și nopți lungi, reci, de ghiceai apropierea iernii. Mă aflam undeva pe front, în Ungaria. Luptasem un timp în linia întîi, apoi un glonț mi-a lovit glezna și, cît timp am șchiopătat, am fost dat la o unitate de aprovizionare din spate, unde zi și noapte mînam doi cai la o căruță. Duceam de colo-colo ba muniții, ba saci cu făină, cutii de conserve, arme stricate și cîte și mai cîte. Aveam cai mari, puternici, intram cu căruța prin locuri pe care nu îndrăzneau să le calce mașinile.

Într-o dimineață, după zile de ploi nesfîrșite, a ieșit soarele. Nu încălzea de fel, dar totuși era soare, și pe noi ostașii ne bucura nespus de mult. Cerul se înseninase și așteptam cu nerăbdare zvîntarea pămîntului. În război, zilele ploioase sînt o adevărată pacoste pe capul soldatului:

noroiul îi îngreunează mersul, nu-şi poate săpa un adăpost ca lumea, umezeala îi rugineşte arma şi cîte şi mai cîte. În dimineaţa aceea stăteam în căruţă şi mînam caii ce mergeau la pas pe drumul desfundat de ploi. Cînd şi cînd priveam soarele şi mă bucuram mai mult pentru cei din linia întîi, decît pentru mine. Se făcea vreme frumoasă, avea să se zvînte pămîntul şi urmărirea inamicului se putea face cu mai multă uşurinţă. Şi cum vă spuneam, stăteam tăcut în căruţă. Duceam nişte lăzi goale de cartuşe la un depozit, să le predau şi să iau altele încărcate. În jur era o linişte adîncă, tainică şi odihnitoare, pe care rareori o întîlneşti pe front. Undeva, pe-o coastă de deal, se vedeau cîteva case cu acoperişuri roşii de ţiglă; între ele sclipea turla de tablă a unei biserici. În satul acela mergeam eu. Liniştea desăvîrşită mă făcuse să uit o clipă că sînt în război, că dintr-o clipă într-alta mă pîndeşte pericolul morţii şi-mi închipuiam că mîn caii către ogor, că în căruţă, înapoia mea, n-am lăzi de cartuşe, ci plugul sau grapa. Chiar începusem să cînt un cîntec de dor de aici, de prin părţile noastre. Dar tocmai atunci, undeva în depărtare se auzi un huruit, parcă un duduit de mo-

toare, ceva înfundat şi zguduit ca o cutremurare. Am oprit caii şi am ascultat cîteva clipe încordat fără să mă mişc. „Îs tancuri, am gîndit eu cu înfrigurare, tancuri grele. Oare or fi de-ale noastre sau inamicul a spart pe undeva linia frontului?“ Am ascultat mai departe, cu aceeaşi încordare de mai înainte, privind cînd în lungul drumului, cînd cerul siniliu. Parcă acel duduit de motoare, înfundat şi surd, venea de undeva de deasupra... Nu cumva erau avioane?

Dar cerul era limpede, curat ca sticla, aşa cum nu mai fusese de multă vreme. Nu se zărea nimic pe bolta de azur.

Stăteam aşa şi nu ştiam ce să cred. Deodată aud motoarele acelea în spatele căruţei mele. Întorc capul. Trei camioane mari, sovietice, alergau unele după altele, de parcă voiau să se prindă. Pe dată m-am liniştit. Ele duduiau aşa. Am tras căruţa mai la o parte să le fac loc şi primele două camioane au trecut pe lîngă mine ca vîntul, roţile lor aruncînd în lături bucăţi mari de noroi. Cel de-al treilea camion a încetinit însă mersul şi, din cabină, şoferul, un flăcău blond cu ochi albaştri, a scos capul şi mi-a strigat arătîndu-mi cu mîna spre cer:

— Nemţii ! Bomba, nemţii !

Atunci am înţeles că deasupra noastră huruiau avioane grele nemţeşti. Am privit înmărmurit cerul. Într-adevăr, se zăreau undeva în înalt trei avioane, parcă de argint, aşa sclipeau în bătaia soarelui. Atunci, ridicîndu-mă în picioare, am tras puternic de hăţuri şi am început să lovesc caii cu biciul îndemnîndu-i să alerge. Maşinile se opriseră mult mai departe sub frunzişul uscat al unor duzi...

Dar cred că n-am mers cu căruţa nici o sută de metri cînd, privind drept înainte, am rămas ca de piatră cu biciul înălţat deasupra capului şi cu hăţurile în mînă : pe şosea veneau către mine trîmbe uriaşe de pămînt. Se înălţau ca nişte pîlnii negre, întunecate şi după cîteva clipe dispăreau ca şi cînd n-ar fi fost. Situaţia era destul de limpede : nemţii bombardau şoseaua. Fără să mai stau pe gînduri, am tras de hăţuri spre stînga s-apuc peste cîmp ; caii au intrat în şanţul drumului, dar tot atunci urechile mi-au asurzit de-o bubuitură ca de trăsnet şi în acea clipă am simţit că sînt purtat pe sus, că plutesc... apoi n-am mai ştiut nimic...

M-am trezit, a doua zi dimineaţa, într-un cort sanitar, într-un loc pe care nu-l ghi-

ceam. N-auzeam vorbă romînească, toţi vorbeau numai ruseşte. Tîrziu am deschis ochii şi am privit în jur: nimic altceva decît patru tărgi, cu patru răniţi înveliţi pînă sub bărbie cu pături cenuşii. Eu eram al cincilea. Nu după mult timp, o soră în halat alb s-a apropiat de mine, mi-a pus mîna pe frunte, mi-a făcut semn să stau liniştit, după care s-a îndepărtat cu pas uşor precum venise. Căutam să-mi închipui cum am ajuns acolo. Mi-am pipăit corpul. Eram întreg. Nu puteam însă mişca piciorul drept. Era prins în nişte scînduri. Am înţeles că era rupt.

Către vremea prînzului a intrat în cort şoferul acela blond cu ochi albaştri. Între buze ţinea o ţigară şi-şi micşorase ochii din cauza fumului care-i stînjenea vederea. Cînd a zărit-o pe infirmieră, şi-a stins repede ţigara în tocul cizmei şi-a băgat-o în buzunar. N-avea voie să fumeze lîngă bolnavi... Din ochi am înţeles că mă întreabă ce fac. Nu ştiam ce să-i răspund. I-am arătat piciorul, el a dat niţel pătura la o parte şi a clătinat capul nemulţumit. Tîrziu, spre seară, el a mai venit cu un soldat, un om în vîrstă, cu mustăţi mari, cînepii, răsucite în sus. Acesta ştia romîneşte. Abia acum am aflat cum am fost

trîntit la pămînt de suflul bombei, cum o schijă mi-a intrat în pulpa piciorului, iar căruţa a fost răsturnată şi un cal omorît. De sub duzi şoferul a văzut totul, a alergat, m-a urcat în maşina lui şi am fost dus la primul post de ajutor sanitar...

I-am mulţumit şoferului. Îl chema Serghei. De atunci ne-am împrietenit şi în desele noastre discuţii, la început cu ajutorul interpretului, am aflat multe despre el. Dar după cîtva timp, eu am fost mutat la un spital în spatele frontului. Serghei, de-acum şofer pe o ambulanţă, venea aproape zilnic la acel spital unde erau răniţi şi de-ai noştri şi de-ai lor. Pînă încărca ambulanţa cu medicamente, să le ducă la posturile din linia întîi, stăteam de vorbă pe-o bancă sub pomii desfrunziţi din curtea spitalului. Eu învelit în manta, el numai în veston, cu pantalonii pătaţi de unsoare, aşa cum sînt şoferii. Începusem şi eu a o rupe niţel pe ruseşte, el pe romîneşte, mă rog atît cît să ne înţelegem, ajutîndu-ne mai mult de gesturile mîinilor şi de priviri. Şi încet-încet am început să-l cunosc de-a binelea. Era tractorist şi de fel dintr-un colhoz din Ucraina. Se însurase abia cu o lună înainte de începerea războiului. Odată a scos din buzunarul

vestonului o fotografie. Erau pozaţi toţi ai casei : el, mult mai tînăr decît îl aveam acum lîngă mine, stătea cu mîna după gîtul tinerei sale soţii, o fată tot blondă, cu nasul mic şi privire veselă. În dreapta Ninei — căci aşa o chema — stătea Vasili, fratele lui Serghei, un băieţaş care abia terminase şcoala medie, iar în faţa lor, pe scaune, părinţii : tatăl lui Serghei, un bătrîn cu barbă şi păr cărunt, mama, o femeie încă tînără ce semăna băiatului şi o altă femeie despre care am aflat că-i mama Ninei. În spatele lor se vedea casa cu ferestrele deschise, iar pe pervazuri — glastre cu flori. Pereţii casei erau îmbrăcaţi cu iederă pînă sus sub streaşină...

La cîteva zile după aceea, Serghei mi-a adus o armonică. Spunea că şederea în spital e plicticoasă şi că e bine să-mi petrec timpul cu ceva. Era o armonică verde, cu burduful cîrpit şi avea lipsă cîteva clape. Armonica pe care o ştiţi. O luase de acasă şi trei ani a purtat-o după el peste tot locul. Cînd venea cu ambulanţa şi avea niţel timp, mă învăţa să cînt. Iar după ce pleca el, eu rămîneam afară pe bancă, fără să simt frigul toamnei, trăgeam burduful şi încercam de zeci de ori clapele să văd care se nimeresc cîntecului.

De pe la ferestre, răniţii mă priveau cum mă ostenesc şi rîdeau de se prăpădeau.

— Mă, n-o chinui degeaba, că nu scoţi nimic din ea!

— Mai bine urlă tu, decît armonica...

Încet, încet însă, am început a învăţa. Dar a trecut o zi, două, o săptămînă şi nu l-am mai zărit pe Serghei venind cu ambulanţa în curtea spitalului. Vroiam să-i înapoiez armonica şi să-i spun totodată bucuria mea că ştiam binişor să cînt. Au trecut chiar trei săptămîni. Maşina, o cunoşteam, venea zilnic, dar şoferul era altul, un om în vîrstă, încruntat, care oriunde mergea, îşi purta automatul cu el. Într-o zi am îndrăznit şi l-am întrebat pe acesta de Serghei. Atunci, mai mult din privirea tristă a noului şofer decît din vorba lui pe care n-o prea înţelegeam, am aflat că prietenul meu nu mai era în viaţă. Două seri mai tîrziu am întîlnit un rănit care mi-a povestit tot ce s-a întîmplat. Şofer şi el pe-o ambulanţă, fusese martor al acelei încăierări în care a pierit Serghei...

...Într-o zi, spre seară, hitleriştii au bombardat cîteva sate ungureşti. Cei mai mulţi răniţi erau copii. Se adunaseră în după-amiaza aceea la şcoală pentru prima dată după cîţiva ani de ocupaţie hitleristă. Atunci

un vuiet cumplit a umplut uliţele, geamurile au zăngănit, s-au spart, au căzut pereţii claselor, s-au prăbuşit tavanele. Vieţile trebuiau salvate. Ambulanţa condusă de Serghei alerga în noaptea întunecoasă şi rece. Ploua. Farurile stinse. În urma ei alte patru. Maşina lui Serghei a ocolit podul rupt de acel bombardament şi a trecut cu greutate prin vad. Ceilalţi şoferi l-au urmat pe Serghei, însă sus, pe mal, ambulanţele s-au oprit. Focuri de automat le-au spart parbrizele, le-au ciuruit caroseriile. Imediat, şoferii şi sanitarii au sărit jos şi au pus mîna pe arme. S-a încins o luptă pe viaţă şi pe moarte cu paraşutiştii fascişti. Opt şoferi şi sanitari împotriva a peste treizeci de hitlerişti. Şuierau gloanţele în noaptea ploioasă, iar copiii ţipau în ambulanţe de groază şi dureri. Trei sferturi de oră a ţinut lupta pînă au venit ajutoare. Hitleriştii însă nu s-au apropiat de maşini şi au fost luaţi prizonieri. Împuşcăturile au încetat, maşinile au plecat, iar în noapte s-a aşternut iar liniştea dintîi. Serghei însă a rămas în acele locuri. Dimineaţa, a fost găsit mort, secerat de-o rafală de automat. Stătea rostogolit pe malul apei, cu faţa în noroi. Cu o mînă îşi strîngea pieptul din care se scursese

viaţa, cealaltă se încleştase pe automatul încă fierbinte.

A venit primăvara, apoi vara. S-a sfîrşit războiul şi ne-am întors acasă. Veneam în vagoane împodobite cu verdeaţă, cîntam, în gări eram primiţi cu urale şi flori şi parcă nimeni nu-şi mai amintea de morţi. Numai eu, din ziua cînd am aflat de Serghei, n-am avut linişte. Armonica lui îmi vorbea mereu de el. N-am mai cîntat de atunci, nu puteam. Am învelit-o într-un sac şi am băgat-o în raniţă. Îmi părea rău că nu i-am dat-o mai înainte, iar pe altă parte îmi părea bine că mi-a rămas o amintire de la el. Nu ştiam din ce sat este, că le-aş fi trimis-o alor lui, cu o scrisoare în care aş fi povestit totul.

În tren m-am luat cu vorba, tot de la ce mă rodea pe suflet — că cei vii nu-şi mai amintesc de morţi. Povestea fiecare cum a scăpat cu viaţă. Eu am povestit de Serghei, de prietenia dintre noi şi am scos armonica s-o arăt ca mărturie. Un sublocotenent tinerel de lîngă mine a luat-o, a cercetat-o şi după ce a bătut cu degetul îndoit plăcuţa de zinc prinsă pe-o latură a armonicii, mi-a desluşit scrisul :

— Serghei ăsta al tău a primit armonica drept cadou de la colhozul lui... Scrie aici,

pe placa asta. Iată: „Dăruită celui mai bun tractorist, Serghei Vaşkin, de către tovarăşii săi de muncă, 20 septembrie 1938".

Atunci am pălit. Iată ce fel de prieten era acest Serghei, m-am gîndit. Cel mai bun tractorist din colhozul lui.

— Nu scrie satul? am întrebat.

— Nu scrie, a răspuns sublocotenentul şi mi-a înapoiat armonica. Păcat că n-are o cît de mică însemnare. Dacă ştiai măcar localitatea, i-o puteai înapoia...

M-am întors în sat, am închis totul în mine şi nimănuia n-am spus povestea armonicii. Îmi era ruşine de oameni că ţin un asemenea lucru la mine. Poate m-aţi auzit, poate nu: stăteam cîteodată seara afară pe prispă şi cîntam aşa cum mă pricepeam. De cîte ori însă atingeam clapele, un fior îmi trecea prin vîrful degetelor, prin tot corpul, îmi răscolea inima. Poate de aceea am şi învăţat cu timpul să cînt aşa de bine, din pricina acelui fior care mă stăpîneşte şi acum. Mereu mă gîndeam şi-mi chinuiam mintea: nu cumva mi-o fi spus Serghei cum se cheamă satul lui? Poate am uitat. I-aş fi scris acum nevestei lui, tatălui, le-aş fi povestit totul despre el. Simţeam că tre-

buie să fac acest lucru ca o datorie a sufletului meu pentru memoria aceluia care nu s-a putut bucura de viaţă...

Vlad, preşedintele, tăcu, îşi şterse faţa cu batista, încet, fără grabă, după care urmă:

— Multe s-au prefăcut în satul nostru. Acum trei luni am fost chemat în oraş, la raion. Am aflat cu bucurie că voi pleca împreună cu alţi ţărani colectivişti în Uniunea Sovietică să vedem cum muncesc colhoznicii, să aflăm învăţăminte de la ei şi cîte altele... Primul gînd mi-a fost la armonică. „O iau cu mine, mi-am zis ca o uşurare a inimii. Am să întreb din sat în sat pe unde m-or purta paşii, poate l-o şti careva pe Serghei, oi afla vreun neam de-al lui... Dacă nu, o însoţesc de-o scrisoare şi o dau undeva la vreun raion, să-i caute familia.

Aşa mi-am făcut socoteala. Armonica era a familiei lui Serghei şi este ştiut că, de obicei, lucrurile celor duşi dintre noi trezesc multe amintiri şi ni-i fac pe cei dispăruţi să fie mereu prezenţi între noi, chiar dacă ei odihnesc de mult în pămînt. Aşadar am umblat prin multe colhozuri, însă n-am îndrăznit să întreb pe nimeni. Mă ţineam şchiop în urma delegaţilor noştri, cu armonica sub braţ şi cercetam din ochi pe fiecare om întîlnit. Aduceam vorba pe de-

parte de unul Serghei Vaşkin, cunoscut ca cel mai bun tractorist. Însă fiecare îmi răspundea că la ei sînt mulţi tractorişti buni, iar de Vaşkin n-a auzit nimeni.

Îmi luasem nădejdea de a mai găsi familia lui Serghei, pînă într-o zi cînd s-a întîmplat ceea ce nu m-am aşteptat că are să se întîmple vreodată. Un bătrîn colhoznic, în timp ce ne arăta cultura de bumbac, ne vorbea cu părere de rău despre despărţirea de inginerul lor, Vasili Vaşkin, plecat nu de mult la o şcoală de brigadieri unde fusese chemat să predea nişte cursuri.

— Vaşkin ? am tresărit eu şi l-am apucat pe colhoznic de mînă.

— Ei, da, Vaşkin, a răspuns el, privindu-mă mirat.

— N-avea un frate tractorist ?

— Serghei ?

— Da, Serghei.

— Serghei Vaşkin. Da, da... Însă tractoristul a murit în război, departe de casă... Bun băiat... Îl ştiu, cum să nu-l ştiu ! Şi ce mai armonist era... Dumneata de unde-l cunoşti ?

Nu ştiu dacă i-am mai răspuns bătrînului sau nu. Mă apucase un fel de ameţeală şi parcă nu mai ştiam pe ce lume sînt. Chiar în seara aceea m-am interesat de satul natal

al inginerului şi am aflat că nu era aşa departe de locurile acelea. Peste două zile am fost acolo. Pe Vasili l-am aflat la sovietul sătesc. Venise să aranjeze căsătoria sa cu o fată din sat înainte de a pleca spre oraş. Cînd i-am povestit despre Serghei, ochii lui, ce semănau foarte mult cu ai fratelui său, m-au privit cu indiferenţă şi parcă nu dădeau crezare spuselor mele. Auzise fel şi fel de povestiri de acest fel şi nu ştia pe care s-o ia drept adevărată. Însă cînd dintr-un săculeţ de pînză pe care-l purtam sub braţ am scos armonica, s-a repezit, a luat-o, a cercetat-o pe toate părţile şi, în timp ce ochii-i lăcrimau, m-a îmbrăţişat ca pe-un prieten de mult aşteptat. Armonica era de-acum mărturia adevărului spuselor mele. Mai mult pe sus am fost luat şi dus la el acasă. Cîţiva colhoznici, martori ai acestei neaşteptate întîlniri, ne-au urmat. Am ajuns. Aceeaşi casă, cunoscută mie din fotografie, cu pereţii acoperiţi pînă sub streaşină cu iederă, cu ferestrele deschise, iar pe pervazuri, glastre cu flori. Totul aici era ca mai înainte. Lipsea însă bătrînul, care murise într-o luptă ca partizan, şi Serghei...

Cînd am intrat pe poartă, înaintea lui Vasili, ca un musafir ce mă aflam, am zărit

în ograda largă şi curată o femeie tînără, ce stătea aplecată asupra unei albii şi spăla nişte rufe. Am dat bună ziua. Ea s-a îndreptat din şale, m-a privit cu curiozitate, apoi zărind armonica, s-a repezit spre Vasili şi, într-un gest de disperare, i-a smuls-o din braţe întrebîndu-l totodată ceva în ruseşte. M-a luat apoi de mînă, cercetîndu-mă cu ochii ei albaştri, înlăcrimaţi şi în timp ce strîngea la pieptu-i armonica verde cu burduful peticit, îmi şoptea rugător cu buze tremurînde :

— *Znal Sergheia ? Scaji, gde Serghei ?*

Eram năuc, se învîrtea totul cu mine, mintea îmi era întunecată şi parcă-mi pierise glasul. M-am dezmeticit însă repede, am privit stăruitor femeia şi mi-am amintit-o din poză pe Nina, soţia lui Serghei. Acum era mai în vîrstă, îmbătrînise înainte de vreme şi ochii plînşi îi întristau chipul.

— Nina ? am întrebat eu.

— Da, Nina ! a întărit ea cu nădejde în glas. *Ot kuda znaeş ?* [2]

Am înălţat din umeri fără a şti răspunde. Atunci au ieşit din casă cele două bătrîne,

---

1) L-ai cunoscut pe Serghei ? Spune, unde e Serghei ?

2) De unde ştii ?

l-au întrebat ceva pe Vasili, au privit-o cu duioşie pe Nina, apoi m-au cuprins pe rînd în braţe şi m-au sărutat ca pe-un fiu de-al lor, au sărutat armonica lui Serghei, clapele albe de sidef pe care de atîtea ori le atinseseră degetele lui...

Am povestit totul aşa cum a fost. Stăteau toţi în jurul meu, ai casei şi vecinii, şi ascultau cu ochii mari, plini de uimire şi respect pentru vorba mea, pe care o tălmăcea rar un colhoznic în vîrstă ce stătuse multă vreme în ţara noastră în timpul războiului. Am fost rugat să mai povestesc o dată. Şi în timp ce povesteam, armonica trecea încet din mînă în mînă. Fiecare o privea cu duioşie, o atingea ferit cu palmele, ca pe-o fiinţă gingaşă, şi ea amintea tuturora de ziua premierii lui Serghei, de jocurile nebuneşti din sala clubului şi de chiotele peste care el, urcat pe un scaun, înălţa cîntecul drăcesc al jocului... În timp ce povesteam, un copil de vreo zece ani a venit de undeva de pe uliţă, m-a privit şi el uimit, a privit lumea din jur... Se vedea din ochii lui rătăciţi că nu înţelegea nimic. Nina l-a luat de mînă şi l-a tras în faţa mea. Semăna leit cu Serghei. Acelaşi păr blond, aceiaşi ochi albaştri, acelaşi surîs de bunătate în colţul buzelor...

— Tot Serghei... a zis Nina și copilul mi-a întins mîna. L-a așteptat mult pe tatăl...

Am luat copilul între genunchii mei, l-am mîngîiat pe creștet și, cu glasul înecat, am încheiat adresîndu-mă tuturor :

— Pentru copii a murit Serghei... Le-a apărat viața cu viața lui.

Bătrînele plîngeau. Dar cine nu plîngea ? Nina stătea deoparte, pe un scăunel, cu armonica pe genunchi și o mîngîia ca pe-o ființă vie, simțind în tabla aceea verde și în burduful peticit propria viață a bărbatului plecat de lîngă ea pentru totdeauna. Într-un tîrziu s-a ridicat, s-a dus în camera lui Serghei și a pus armonica pe un dulap în care se aflau cărți.

— Aici o punea totdeauna el, a zis ea. De aici a luat-o cînd a plecat în seara aceea...

Noaptea eu am dormit chiar în camera prietenului meu. Pe pereți erau fotografii de-ale lui, de-ale Ninei și de-ale micului Serghei. Într-una se vedea el, Serghei, urcat pe un tractor, iar în alta cum primește un steag roșu din mîna unui om înalt și voinic. Împrejur lumea bătea din palme.

Credeți c-am putut dormi în noaptea aceea ? Nu. N-am închis ochii de fel. Pe

dulapul acela de lîngă pat se odihnea armonica după atîta lipsă de acasă. Cu toate că smalțul verde era șters, spart, totuși mi se părea că lucește ca în noaptea cînd a plecat Serghei, deslușeam în întuneric conturul armonicii, clapele albe, sidefii. „S-a întors armonica fără stăpînul ei, mă gîndeam zvîrcolindu-mă în așternut. Ce-ar fi fost să fi rămas Serghei în viață ? L-aș fi întîlnit acum, am fi dormit amîndoi, în patul acesta, ca doi prieteni care s-au întîlnit după atîta timp..."

Nici ai casei n-au închis ochii. Le auzeam vorba dincolo de perete, deslușeam suspinele Ninei, întrebările repetate ale copilului. Bătrînele umblau mereu pe afară, închideau ușile cu grijă, ca să nu-mi strice somnul. De-ar fi știut că sufletul mi-e chinuit și n-am somn, poate m-ar fi pus pentru a zecea oară să povestesc cîte ceva despre Serghei, cum arăta el pe front, cum își petrecea timpul...

Dimineața, mama lui Serghei, o bătrînă slăbuță, cu fața smochinită și cu ochi albaștri, mi-a dat ceva învelit într-un ștergar alb, curat. Am ghicit că noaptea aceea făcuse pîine, că a fript carne și mi-a pregătit merinde să am de drum. Mă socotea un călător ca oricare altul și nici nu voia să

audă că sînt cu o delegație și că are cineva grijă de hrana noastră. Vasili mi-a dăruit o armonică nouă, armonica asta albastră pe care o cumpărase pentru el, iar Serghei cel mic mi-a dăruit, pentru copilul pe care încă nu-l am, un camion basculant cu care se jucase el cînd era mic.

În ziua aceea le-am vizitat colhozul. Vasili mergea lîngă mine, de parcă am fi fost prieteni de cînd lumea și-mi arăta tot ceea ce credea că mă interesează. Am văzut în grajdurile lor moderne cum vacile erau mulse electric, lucru ce-l priveam altădată cu destulă uimire în filme sau în pozele din reviste. Le-am văzut stupina și trebuie să știți că a noastră, pe care am înjghebat-o săptămîna trecută, îi după modelul lor. Mi-am scris într-un carnet planul ei, sfaturile lui Vasili. Tot la ei am văzut cum au făcut un lac artificial, cum au adus și crescut peștii în acel lac... Gropile de la Amnada, pe care părinții voștri, dragi copii, s-au angajat să le adîncească și să le unească într-un mare fund de lac, sînt pentru lucrul acesta. Voi de asemenea puteți da o mînă de ajutor.

Am venit în țară de o lună și ceva și în acest timp am și primit o scrisoare în care scriu laolaltă Vasili, Nina și bătrînele... Mă

povăţuiesc, mă întreabă de sănătate, vor să afle veşti de la mine ca de la un fiu plecat departe. Serghei cel mic a promis că are să vă scrie vouă, pionierilor. Ce să vă mai spun? Am rămas un bun prieten al familiei Vaşkin... Cînd, uneori, degetele îmi umblă pe clapele armonicii ăsteia noi, fără să vreau gîndu-mi fuge acolo, departe, la colhozul lor, la casa aceea cu glastre de flori la ferestre şi iederă pînă sub streşini... Ei, de-ar fi trăit Serghei! Dar el a murit pentru viaţa noastră. El şi alţi mulţi ca el...

Vlad, preşedintele, tăcu. Rămase cu ochii către fereastră privind cerul albastru, curat, ce se luminase după ploaie. Pe frunzele cireşului, bobiţe de apă sclipeau în razele soarelui, asemenea unor mărgăritare. Tăcuţi, pionierii cercetau cu ochii armonica albastră de pe genunchii preşedintelui, şi-o aminteau totodată pe cealaltă, de la care ascultaseră atîtea cîntece în zilele de şezătoare, şi în închipuirea minţii lor retrăiau întreaga povestire...

CU OCHII-N PATRU

Trenul alerga ca o nălucă în noapte. Roţile ţăcăneau sacadat la încheietura şinelor şi în goana acceleratului, de sub vagon se înălţa un uruit metalic, continuu şi straniu ca un vuiet prelung ce rămînea în urmă pierzîndu-se peste cîmpul pustiu şi adormit. La intervale, locomotiva şuiera cu glasu-i ascuţit şi jerbe de scîntei, ca nişte licurici jucăuşi, dansau prin faţa ferestrelor luminate ale vagoanelor.

Intr-un compartiment de clasa a doua se afla un singur călător : soldatul Petre Airinei. Stătea rezemat de spătarul banchetei, gîndind că e bine să se mai odihnească ni-

ţel. Dormita, cu pleoapele pe jumătate lăsate, ascultînd cîntecul neîntrerupt al roţilor de tren. Cînd şi cînd îl prindea somnul, se lăsa toropit în mîngîierea lui, dar îndată tresărea ca scuturat de cineva, se ridica în capul oaselor şi privea pe geam afară în noapte, cu grijă să nu treacă de staţia unde trebuia să coboare. Mai avea ca la un ceas de drum. Nu era mult dacă te gîndeşti că mergea încă de cînd se lăsase amurgul, însă legănatul trenului şi oboseala de peste zi îl cufundau fără voie în liniştea somnului. Şi n-avea nici un chef să se trezească, poate în zori, cine ştie unde, departe de casă.

În compartiment era aproape întuneric. Becul de noapte din tavan pîlpîia firav, împrăştiind în jur o lumină albastră, difuză. Prin dreptul ferestrei treceau în goană vîrfurile întunecate ale unor plopi înalţi, apoi liniile sclipitoare, neîntrerupte, ale sîrmelor de telegraf ce urcau şi coborau în unduiri line, parcă fără sfîrşit. Jocul acesta al liniilor continui, sclipitoare, precum şi legănarea vagonului îmbiau la somn. Soldatul îşi simţea pleoapele grele, tot mai grele, ca sub apăsarea unor mîini nevăzute şi cu fiecare clipă totul în jur îşi pierdea conturul, iară zgomotele începeau a fi învăluite parcă într-o vată. Dar tocmai cînd căzuse mai

mult pradă acestei chinuite odihne, deodată tresări şi rămase atent ascultînd. Pe culoar se auzea dupăitul unor paşi. Cînd şi cînd acei paşi se opreau. Cineva deschidea şi trîntea la repezeală uşile compartimentelor, căutînd parcă în grabă un loc unde să se aşeze. „Ce dracu umblă şi ăsta de parcă-i împiedicat ? se întrebă supărat Airinei şi renunţînd a se mai odihni întinse braţele să se dezmorţească. Toate compartimentele îs goale şi el caută ziua de ieri !"

Dar nu-şi sfîrşi bine aceste gînduri, că uşa compartimentului fu trasă cu putere pe role şi în prag apăru un om înalt, cu umeri laţi, puternici, îmbrăcat în straie ţărăneşti. În mînă ţinea o papornită încărcată de lucruri, învelite într-un ştergar alb. Din pricină că lumina de pe culoar îl bătea din spate, ostaşul nu-i desluşea faţa, însă o ghicea mare, aspră şi întunecată.

— Bună seara ! zise noul venit şi, înălţînd mîna, bîjbîi un timp cu ea pe peretele compartimentului, căutînd şaltărul. Îl găsi şi răsucindu-l aprinse lumina. Nu vă fie cu supărare, urmă el după aceea cu glas moale strîngînd pleoapele de tăria luminii, aicea îi numărul 42, nu ? Ştiţi, îmi caut locul, aşa-i în accelerat...

— Poftim, locuri sînt destule ! mormăi somnoros Airinei. Nu prea sînt călători, aşa că...

Străinul agăţă papornița într-un cui, îşi netezi fără grabă părul cărunt la tîmple, după care, oftînd, se aşeză tăcut pe bancheta din faţa militarului. Avea o faţă mare, cenuşie şi aspră, cu tăieturi adînci brăzdate în umerii obrajilor. Fruntea-i era înaltă, încreţită, cu pielea lucie, iară părul încăruntit căzut în neorînduială peste sprîncenele stufoase, alburii. Întreaga-i înfăţişare parcă nu spunea nimic deosebit despre el. Numai ochii albaştri, spălăciţi, aruncau uneori priviri lungi, stăruitoare.

După o vreme, călătorul îşi luă o mină de om indiferent. Se rezemă de spătarul banchetei şi începu a-şi desfăta privirile, admirînd joaca scînteilor prin dreptul geamului. Cînd şi cînd însă, interesat parcă într-o anume treabă, trăgea cu coada ochiului spre militar, cercetîndu-l într-ascuns, măsurîndu-l de sus pînă jos, cîntărindu-l din priviri. Lui Airinei, dezmeticit de-abinelea din toropeala somnului, nu-i scăpă această îndeletnicire a străinului.

După o vreme acesta întrebă :

— În permisie ?

— În permisie, aprobă Airinei și luînd boneta de pe banchetă o netezi cu palma și o puse pe cap.

— Eu mă duc la Iași, găsi nimerit să lămurească străinul. Am un cunoscut în spital și-i duc cîte ceva. L-au operat, acuma s-a mai înzdrăvenit și pe lîngă de-ale gurii îi duc și o sticluță cu vin de-ăl nou, din colectiva noastră. Dumneata nu guști olecuță ? Am și pentru mine un chil de vin. Iote sticla colea în papornită.

— Nu, mulțumesc, zise Airinei, dînd a lehamite din mînă. Nu beau...

— Viță de Hamburg, tovarășe...

— O fi, dar eu nu sînt băutor...

— Mă rog, cum ți-i voia.

Tăcură. Trenul alerga parcă mai vertiginos ca înainte. Vagoanele se smuceau din încheieturi, iar vuietul de sub roți creștea cu fiecare clipă. Dincolo de fereastră, noaptea era neagră, de nepătruns, ca înainte de ploaie.

Ca să-și mai treacă vremea, Airinei se ridică, luă de pe portbagaj ranița și o așeză lîngă el pe banchetă. Apoi scoase din ea scrisoarea pe care o primise de acasă cu o săptămînă în urmă. Vroia să mai recitească o dată rîndurile fratelui său care-l vestea despre „cea mai mare bucurie a vieții lui"

cum se exprima în scrisul lui stîngaci: se căsătorea cu Anişoara, o fată micuţă, firavă, dar harnică de n-avea pereche în colectivă. Despături hîrtia, dar lumina era prea slabă, nu putea citi. Aşa că vîrî plicul la loc în raniţă, iar raniţa n-o mai puse pe portbagaj, ci o împinse mai încolo, pe banchetă. Străinul nu-i văzuse intenţia de a citi scrisoarea. Stătea de cîteva minute aplecat, străduindu-se să-şi lege şiretul la unul din bocanci. Airinei îl privi cîteva clipe şi-i văzu ceafa groasă, puternică, ca de taur. Mîneca hainei de dimie i se ridică şi, pe mîna lui arsă de soare, militarul zări de jur împrejur, la încheietură, o linie lată albă, urma unui ceas-brăţară, care acum se vede treaba că îl lăsase acasă. „De ce şi-o fi lăsat ceasul acasă?“ se întrebă într-un tîrziu militarul nedumerit. Apoi fără să afle răspuns se gîndi la altceva şi anume că i se părea curios ca un ţăran de vîrsta celui din faţa sa să poarte ceas-brăţară. Oamenii de acest fel au ceasuri de buzunar. Chibzuind astfel, i se păru interesant acest străin şi începu să-l studieze cu şi mai multă atenţie. „Oare o fi ţăran cu adevărat? se întrebă după o vreme Airinei. După straie şi după încălţăminte, da, dar gesturile îi sînt cam stîngace, forţate“.

După vreun sfert de ceas, străinul scoase din buzunar un pachet de ţigări, aprinse una şi apoi îl îmbie şi pe militar. Dar Airinei refuză spunînd că nu e fumător şi continuă să-l examineze din priviri pe suspectul ţăran distrîndu-se oarecum cu jocul acesta al bănuielii. Intr-un tîrziu, spiritul său de observaţie îi confirmă că nu se înşelase : omul din faţa sa îmbrăcase straiele acelea numai de puţină vreme. Ce-l determina să creadă acest lucru ? Ceva foarte simplu : străinul ţinea ţigara între degete cît mai aproape de vîrful lor, cu o eleganţă deosebită, aşa cum o ţin de obicei oamenii umblaţi mult prin lume. Cînd şi cînd scutura scrumul, lovind uşor ţigara cu arătătorul. Acest gest întări convingerea militarului că tovarăşul său de călătorie era departe de a fi un ţăran, aşa precum voia să pară. Oamenii noştri de la sate, cînd fumează, stau cu ţigara ascunsă în pumn şi cînd vor să tragă fumul în piept, o duc la gură ţinînd-o cu degetele cît mai aproape de partea umezită de buze. „Bine, dar de ce omul ăsta căutase a-şi schimba înfăţişarea ? se întreba Airinei neliniştit. Trebuie să fie ceva necurat la mijloc. E bine să fiu cu ochii în patru“.

Străinul însă, fără să știe gîndurile militarului, fuma și se arăta tot nepăsător ca înainte. Nici un mușchi nu tresărea pe fața lui mare și aspră, nu-l încerca vreo neliniște sau bănuială. Dimpotrivă, întreaga lui înfățișare arăta calm și stăpînire de sine. Rezemat de spătarul banchetei, slobozea pe nări fumul țigării și continua să privească pe geamul întunecat în noaptea de afară. Airinei nu-l slăbea o clipă din ochi. Îl studia într-ascuns, lucru ce-l distra totodată, voind să dezlege misterul care părea că-l învăluia pe presupusul țăran.

Într-un tîrziu însă, obosit de legănarea trenului, renunță la distracția supravegherii și, înainte de a se lăsa iar pe spătarul banchetei, să mai ațipească nițel, se gîndi că n-ar fi rău să mănînce ceva. Bucătarul de la unitate îi fripsese niște carne pe care o pusese în pachet, alături de pîine și o bucată mare de brînză. Așa că luă din raniță pachetul și-l puse alături de el, pe banchetă. Scoțîndu-l, trăsese afară în grabă și plicul primit de la fratele său. Îl îndesă însă la loc în raniță, dar nu îndeajuns de mult, încît îi rămăsese un colț afară. Apoi desfăcu ziarul care învelea hrana și începu să mănînce.

— Poftă bună, zise străinul şi, zîmbind, arătă cu capul către papornița lui : — Acum de bună seamă o să meargă şi nițel vin...

— Mulțumesc, dar v-am spus că nu beau. Ia şi dumneata de aici niţică friptură, dacă vrei. Avem un bucătar tare fain...

— Şi eu îţi mulţumesc, dar papornița mea îi plină tot cu friptură şi cozonaci. Parcă m-aş duce la naş de lăsata secului!

Rîse gros, gîlgîit, de propria-i glumă şi dînd capul pe spate, cu un gest leneş, trase adînc din ţigară, slobozind pe nări două fuioare alburii de fum. Airinei îl aprobă şi continuă să mănînce în linişte, mestecînd rar, fără grabă. Cînd şi cînd privea către fereastră în noaptea de afară, admirînd jocul scînteilor ce zburau ca nişte licurici, pentru ca după o clipă să se topească în beznă. Deodată, zărindu-l pe conductor trecînd pe culoar, militarul se ridică brusc, lăsă mîncarea, trase uşa şi se luă după el să-l întrebe dacă la halta Dărcani opreşte trenul sau se duce drept la gara cea mare.

— Nu opreşte, tovarăşe, nu! răspunse din capul culoarului conductorul. Mergi în gară şi te înapoiezi cu un mărfar sau cu ce găseşti.

— Mulţumesc.

Airinei se întoarse în compartiment şi se aşeză iar pe banchetă, continuînd să mănînce. Rupse niţică friptură, luă o bucată de pîine şi cînd să le ducă la gură rămase încremenit, ca în faţa unei situaţii de neînţeles. Din raniţă lipsea plicul albastru, timbrat, scrisoarea fratelui său. Da, da, lipsea. Cu puţin timp înainte, i se vedea numai un colţ (se trăsese afară o dată cu pachetul), privise doar plicul în timp ce mînca şi acum iată, nu mai era deloc. Unde să fie? Înciudat, lăsă din mînă bucata de pîine şi scotoci repede prin raniţă. Dar, oricît se strădui, nu află plicul nicăieri. O fi prin buzunare? Se căută înfrigurat şi prin buzunare, dar zadarnic. Nu-l găsea. „Nu, nu se poate, cugeta Airinei plin de nelinişte, plicul a fost doar în raniţă. Parcă-i văd şi acuma colţul albastru, tras niţel afară..."

Instinctiv, Airinei întoarse capul şi în aceeaşi clipă întîlni privirea pretinsului ţăran din faţa sa. O privire vicleană, niţel speriată, neliniştită, de om surprins asupra unui fapt nepermis. Ţigara îi tremura uşor, abia perceptibil, între degetele groase şi o frămîntare lăuntrică parcă îi înnegurase chipul. „Nu cumva el... îi fulgeră deodată prin minte militarului o bănuială împotriva străinului şi-l aţinti cu privirea, aspru, tă-

ios, neînduplecat... O fi crezut că-i corespondență militară sau poate un alt act secret... De bună seamă că un om cinstit n-ar fi..."

Plin de supărare se lovi cu palma de genunchi, renunță să mai mănînce şi, cu un gest repezit, împinse pachetul mai încolo pe banchetă. Apoi, fără să mai stea la îndoială îl întrebă pe străin dacă el a luat plicul din raniță şi pentru care motiv a făcut acest lucru. Dar străinul, continuînd a se statornici în nepăsarea de mai înainte, înălță din umeri şi spuse că habar n-are de aşa ceva. Ce să facă el cu plicul ? Să-l caute bine acolo-n raniță, nu se poate să nu fie...

Airinei fierbea. Simțea că tot sîngele îi năvălise în obraji ; tîmplele îi zvîcneau cu putere, îl cuprinsese un tremur uşor şi stătea încordat ca un arc gata să se destindă într-o aruncare. „Nu, străinul din fața mea nu e un om cinstit, îşi zise el poate pentru a mia oară. Nu mă înşel, socotindu-l poate un spion, un duşman în slujba imperialiştilor. Încă sînt din ăştia care adulmecă ici şi colo".

Se ridică deodată în picioare, duse imediat mîna la spate, chipurile să scoată pistolul, şi strigă dîndu-se un pas înapoi :

— Mîinile sus ! Nici o mişcare că trag !

Nedumerit străinul se ridică în picioare, niţel speriat, cu mişcări stîngace, încete, înălţînd mîinile.

— De ce faci lucruri din astea, tovarăşe militar ? întrebă el cu glas moale, neliniştit. Mă iei drept un oarecare ?

— Te iau drept cine eşti ! tună soldatul. Eşti un spion. Te pîndesc de multă vreme, neruşinatule...

— Zău ? se miră străinul şi în acelaşi timp, profitînd de-o clipă de neatenţie a militarului, se năpusti şi, cu un pumn zdravăn, îl trimise drept în colţul opus al compartimentului. Apoi, lăsînd papornița, se repezi către uşă, o deschise şi năvăli pe culoar, rupînd-o la fugă în legănarea vagonului. Soldatul se ridică imediat şi porni după el. Îl ajunse în ultimul vagon, zărindu-l cum încerca să se strecoare printre călătorii de pe culoare.

— Puneți mîna pe el ! strigă Airinei cu glas puternic. E un spion !

Se produse o învălmăşeală. Cîteva femei începură să ţipe, iar din compartimente năvăliră oameni somnoroşi, cu părul vîlvoi, nedumeriţi de zarva care creştea ca un vuiet.

— Ce este ? Ce s-a întîmplat ?

— Un spion ! Un spion !

Glasurile se uniră. Se contopiră într-un vacarm. Cîţiva militari ce stăteau la capătul culoarului pe nişte lădiţe se repeziră şi, ajutaţi de trei muncitori şi un ceferist mai în vîrstă, îl imobilizară pe străin, legîndu-l fedeleş într-unul din compartimente...

— Credeai că-mi scapi, tîlharule ? zise într-un tîrziu Airinei ştergîndu-şi cu dosul palmei sudoarea de pe frunte. Ei, bădie, te pîndesc eu de multă vreme, socotind că eşti un nelegiuit...

Işi desprinse cu mişcări pripite centura din jurul trupului şi luînd mîinile dubiosului călător încercă să le lege la încheietură. Dar în acea clipă prinsul se trase într-o parte şi începu a se smuci în braţele celorlalţi militari, căutînd să scape. Chiar porni a lovi cu picioarele, înjurînd şi răcnind, cu ochii roşii, bulbucaţi, injectaţi de ură şi neputinţă. Airinei însă îi strecură cu dibăcie centura pe după coate, îi trase mîinile către spate şi le legă strîns, petrecînd cureaua prin încuietoarea cataramei. Apoi se aplecă şi-l scotoci prin buzunare, să caute plicul cu scrisoarea fratelui său. Scoase la iveală o batistă, un stilou, un portmoneu şi hîrtii, acte şi bani printre care şi plicul albastru, mototolit în graba cu care-l dosise, precum şi un revolver nichelat cu încărcătorul plin de cartuşe.

— Aha, spion... Am zis eu! făcu militarul cu satisfacţie. Vedeţi tovarăşi? se adresă el celor din jur. Iată cine călătorea în trenul nostru, iată cine caută să ne gîtuie munca noastră paşnică...

Zicînd acestea, Airinei strînse cu mai multă putere centura la încheietura mîinilor celui prins şi se aşeză pe banchetă alături de el, supraveghindu-l cu atenţie pînă la prima staţie, unde avea să-l predea organelor de stat.

PRIETENIE

Soldatul Iancu Petrişor stă pe o bancă, afară, chiar sub fereastra cancelariei comandantului şi se gîndeşte. Chipul îi e întunecat, aspru, privirea tulbure, iar pe frunte i-au năpădit broboane de sudoare, de parcă l-ar fi apucat frigurile. Se vede că-l chinuie un gînd negru, ascuns, că un foc lăuntric îi mistuie inima şi că odihna lui nu e odihnă, ci stă acolo ca pe ghimpi, neliniştit şi frămîntat ca o apă în prag de furtună.

În toată ograda aceea largă a subunităţii de grăniceri e linişte. La acel ceas de după-amiază unii ostaşi dorm, alţii sînt în serviciu pe graniţă. Cînd şi cînd din bătrînii

castani ce înconjoară clădirea cad una cîte una frunze galbene, plutesc o clipă în aer şi în legănări scurte, uşoare, se aştern pe pămînt îngroşînd covorul ruginiu de pe alee. Dincolo de hotar, în satul din ţara vecină, păcăne ritmic şi sacadat motorul morii. Iar sus, pe apele albastre ale cerului, stoluri de berze vîslesc lin către soare-apune.

— Şi zi aşa, soldat Avrămoiu, spui că nu-ţi aminteşti cum ai spart lentila binoclului ? se aude prin fereastra deschisă glasul comandantului.

Iancu Petrişor tresare ca dintr-o amorţire şi ascultă într-acolo. E numai ochi şi urechi, de parcă s-ar afla în pîndă la unul din reperele de la graniţă.

— Vorbeşte, soldat Avrămoiu !

— Tovarăşe locotenent... să vedeţi... nu ştiu cum s-a întîmplat... bîiguie un răspuns Avrămoiu, acolo, în odaia cancelariei. Şi eu am rămas mirat cînd, după ce am intrat în post la observator, am scos binoclul din tocul de piele şi m-am uitat prin el. Într-adevăr, o lentilă era spartă. Dar cum s-a întîmplat stricăciunea, nu-mi pot închipui ! Poate că l-am lovit eu... sau...

— Cine v-a predat serviciul ?

— Soldatul Iancu Petrişor, tovarăşe locotenent.

— Nu cumva el v-a dat binoclul în starea asta ? stăruie comandantul să afle adevărul adevărat. A profitat de faptul că nu l-aţi scos din tocul de piele să-l verificaţi şi v-a înşelat...

— Nu cred, tovarăşe locotenent... Soldatul Petrişor e un om cinstit... şi apoi... apoi îmi e şi prieten...

— Bine, conchide comandantul cu voce aspră. Are să vi se impute lentila şi veţi fi pedepsit şi pentru neglijenţă.

— Am înţeles, tovarăşe locotenent ! spune cu glas sugrumat Avrămoiu.

— Şi pe viitor să fiţi mai atent cînd luaţi în primire serviciul... Puteţi pleca !

S-a auzit uşa cancelariei deschizîndu-se şi apoi paşii lui Avrămoiu pierzîndu-se pe sala cimentuită.

Soldatul Iancu Petrişor stă tot acolo pe banca de sub fereastră, priveşte o clipă în urma lui Avrămoiu, după care îşi sprijină capul în palme şi cade iar pe gînduri. Ori, cum a spus Avrămoiu ? caută el să-şi amintească. A, da, „Soldatul Petrişor e om cinstit... şi apoi îmi e şi prieten..." Îmi e şi prieten... Iancu Petrişor îşi trece palma pe frunte, şterge sudoarea care parcă l-a muiat de-a binelea şi simte cum prin cap

îi trec nişte cuţite, sfredelindu-i chinuitor creierii. Inima-i bate cu putere, tare, năvalnic, gata să sară afară din piept. Cum de s-a comportat în felul în care s-a comportat ? se întreabă el neliniştit şi aprins. Cum ? Pe dată îşi aminteşte ca într-un vis totul, dar absolut totul, aşa cum s-a întîmplat.

Venindu-i timpul pentru serviciu la observator, Avrămoiu a sosit cu cinci minute mai devreme la foişor, a urcat scara metalică şi, ajungînd sus pe platformă, s-a prezentat regulamentar pentru a intra în post, după care a dat mîna cu Petrişor şi l-a întrebat ce a semnalat mai deosebit în zonă.

— Nimic ! a spus Petrişor înălţînd din umeri. Totul e în ordine. Dincolo lîngă reperul patru au venit doi oameni, au curăţat crengile pomilor din livada aceea şi apoi au plecat. De altfel am trecut eu toate datele observării aici în registru... Am trecut şi ora...

— Bine. Binoclul unde e ? Văd că nu-l ai agăţat de gît !

— Uite-l acolo în cui, în gheretă. Mi-am ostenit ochii tot privind prin el... Vrei să-l... verifici să vezi dacă e bun ?

— Nu. Am încredere în tine. Ce dracu, îmi eşti ca şi un frate...

— De bună seamă !

Iancu Petrişor a dat mîna cu Avrămoiu şi apoi s-a grăbit să coboare scara metalică. Ajuns jos, a pornit repede spre subunitate pe cărăruia ce mărginea hotarul.

„Am plecat ca un laş, îşi spune acum Petrişor stînd pe bancă şi gîndindu-se la prietenul său. I-am lăsat binoclul cu lentila spartă şi am plecat ca un hoţ de la locul furtului. De azi dimineaţă şi pînă acum am tăcut. Şi uite, acum l-a chemat şi tovarăşul locotenent la dînsul. De ce oare am tăcut pînă acum ? Şi de ce, în faţa comandantului, Avrămoiu a luat totul asupra lui ? De bună seamă că el e un om cinstit şi nu eu, aşa cum crede despre mine, şi tot el e un utemist „cu înaltă conştiinţă" cum obişnuieşte să-l numească uneori tovarăşul comandant. Am jurat că îmbrăcînd haina militară voi fi cinstit, drept... Oare am respectat eu acest jurămînt ? se întreabă tot mai aspru Iancu Petrişor. De ce n-am avut tăria morală să-i spun lui Avrămoiu că eu am spart lentila binoclului, din greşeală, că am spart-o lovind binoclul de balustrada

metalică a observatorului ?... Bine, nu i-am spus atuncea, dar măcar după ce a ieşit din serviciu... Însă n-am făcut acest lucru. Mi-a fost teamă de mărturisire. Sau mai bine-zis de cele ce aveau să urmeze după aceea... Iată însă că Avrămoiu e un adevărat ostaş ; n-a vrut să mă bănuiască de necinste şi chiar a întărit lucrul acesta în faţa comandantului. „Şi apoi mi-e şi prieten" adăugase el. Iată, acum va fi pedepsit, i se va imputa costul lentilei... Şi eu... Eu cum să mă consider ? Ce fel de om sînt eu ?..."

Alături se auziră paşi. Cineva puse mîna pe umărul său şi soldatul Iancu Petrişor tresări, trezit ca dintr-o visare. Faţa îi era lac de sudoare, ochii împăienjeniţi...

— Ce-i frate, ce-i cu tine ?

— A, Costică...

Era Avrămoiu. Coborîse scările venind din dormitor şi se ducea pînă la magazie. Nu se arăta deloc neliniştit. Dimpotrivă... Ochii îi străluceau, viu, blînd, aşa ca întotdeauna. Iar pe faţa lui se citea acea bunătate atît de cunoscută lui Petrişor în prietenia ce-i lega.

— Ştii, m-a chemat tovarăşul comandant, spuse el cu glas moale. Pentru o len-

tilă spartă la binoclu... Binoclul pe care mi l-ai dat tu azi dimineaţă în observator. N-ar fi de asta, dar mi-e ruşine faţă de tovarăşii noştri de aici. Ce vor zice ? Iată un neglijent. Un gură-cască... Cît despre bani, plătesc stricăciunea, nu mi-e mie de aia... Iară pedeapsa... de... ce să-i faci ? Un ostaş adevărat trebuie să păstreze bunurile ce le are în dotare...

Soldatul Iancu Petrişor nu-şi asculta însă prietenul. Era absent la toate ce spunea el. Gîndurile lui zburau acum în altă parte, o mustrare lăuntrică îl chinuia cumplit, aspru, dureros... „Un ostaş adevărat... Sînt eu oare un ostaş adevărat ? se întrebă el tot mai insistent, cutremurîndu-se ca de un fior. Ce fel de om sînt ?... Pot să mă mai uit în ochii lui Avrămoiu ? Mă mai pot eu considera prietenul său ?"

Stătu o vreme cu fruntea plecată şi capul sprijinit în palme ; apoi se ridică deodată de pe bancă şi, îndreptîndu-şi vestonul şi centura, spuse lui Avrămoiu :

— Costică, iartă-mă că nu te-ascult... Ştii... eu...

— Te-am văzut eu că nu eşti în apele tale. Ce ai ? Te doare ceva ?

— Îţi spun eu. Mă duc mai întîi să raportez ceva tovarăşului comandant şi apoi vreau să stau de vorbă cu tine. Nu, nu pot să te privesc în ochi. Nu pot. Iartă-mă...

Şi, zicînd acestea, urcă în grabă treptele de piatră ale clădirii, bătu la uşa cancelariei şi intră, fără să mai aştepte răspuns.

DOI OSTAŞI

Era într-o zi de duminică. Departe, la orizont, zarea se arăta de un roşu sîngeriu, ca de purpură. Soarele cobora lin către asfinţit, într-atît de lin încît acolo sus, după coama împădurită a dealului, magnificul taler de aramă, aprins în scînteieri incandescente, părea a se afunda cu încetul, pe nesimţite, într-o apă verde şi adîncă.

În curtea unităţii era linişte. Aleile albe, pietruite, dintre clădiri, în alte zile răsunînd de tropotul paşilor soldăţeşti, erau acum pustii şi tăcute, cum tăcute păreau a fi şi dormitoarele cu ferestre înalte, lucii, ce sclipeau ca nişte oglinzi în lumina blîndă a soarelui. Numai sub coroana mare, cu

frunză ruginie, a unui bătrîn castan din fața camerei de vizitatori se vedeau cîțiva militari strînși ciorchine în jurul unui om, cam trecut de cincizeci de ani, cu fața cenușie, aspră, și ochi mari, albaștri ca de adolescent. Purta haine maron, din bumbac, o pălărie nouă din fetru în culoarea hainelor, iar în picioare niște ghete tot noi, bine lustruite. Omul stătea pe bancă, liniștit, întocmai ca în sala de așteptare a unei gări oarecare, ținînd strîns lîngă el o servietă din mușama, cam ponosită, doldora de lucruri. Privind cînd la unul, cînd la altul, el povestea mereu cu glasul lui molcom, așezat, de parcă firul acelor întîmplări n-ar mai fi avut sfîrșit.

— ...și uite așa, măi băieți, în noaptea aia n-a dormit nimeni. Nici gradații, nici ofițerii... Despre noi, trupa, ce să mai vorbim. Iară tunurile bubuiau, bubuiau atît de tare, de parcă sta să se scufunde pămîntul dintr-o clipă într-alta...

Omul își urma vorba liniștit, calm, uneori cu privirea ațintită în gol, cuprins de acea nostalgie pe care ți-o dau întotdeauna aducerile aminte.

Veneau mereu alți și alți militari, unii din oraș, din învoire, dar cei mai mulți

de la terenul de sport din spatele cazărmii, unde avusese loc un concurs de atletism. Ajungînd în dreptul grupului, își domoleau mersul, apoi se opreau nedumeriți, se apropiau și întrebau, plini de curiozitate, cine-i bătrînul care după înfățișare se arată a fi un muncitor și despre ce anume le vorbește el acolo militarilor. Se lămureau îndată că omul e un strungar din Ploiești, că în urmă cu trei zile a venit aci în localitate, cu un mic grup de muncitori, în schimb de experiență și, știind că fostul lui ucenic face armata la unitatea din garnizoană, azi fiind duminică, a trecut să-și petreacă timpul liber cu el, să-l vadă cum mai arată, cum se simte ca militar, să-i dea unele vești de pe acasă...

— Bine, dar caporalul ni se pare că-i de gardă la drapel, încercă unul să amintească.

— Știe, i-am spus noi că mai are nițel și iese din schimb, dar a zis că-l așteaptă oricît. Și uite, pînă una, alta, s-a apucat să povestească întîmplări de pe front... Nu-l vezi că are un picior țeapăn ? A fost și rănit...

— Sst ! Nu mai trăncăniți ! interveni un alt militar, înălțîndu-se pe vîrfuri, să-l vadă mai bine pe musafir. Mai bine să ascultăm...

— ...şi s-a auzit un vaiet, un geamăt al unui rănit, vorbea bătrînul muncitor, cu acelaşi glas molcom de la început. Şi geamătul ăla a fost ca o chemare pentru noi ăilalţi zdraveni, încît cuprinşi de ură împotriva hitlerilor am prins mai cu putere puştile în mîini şi ne-am avîntat la atac spre înălţimea aceea împădurită, cota 702... Atunci s-a întîmplat să moară mulţi de-ai noştri... Dar nu ne-am lăsat... Nu, nu ne-am lăsat...

Bătrînul tăcu, îşi drese niţel glasul, tuşind în pumn, apoi urmă :

— Aveam în compania noastră un plutonier înalt, falnic, unul Cazimir, bun băiat, voinic ca un stejar ; fusese copil de trupă, crescuse ca vai de el şi cînd a fost la atacul acela — că nu izbîndeam să înaintăm nici zece metri — Cazimir ăsta, portdrapelul unităţii, numai ce a înălţat sus, deasupra capului, tricolorul regimentului şi a tunat de s-au cutremurat văile : „Înainte, camarazi ! După mine, înainte ! Moarte fasciştilor !“ Şi unde s-a pornit atuncea un iureş şi o învălmăşeală — de ziceai că nu ştii ce-i pe lume şi clănţăneau mitralierele, răpăiau puştile şi bubuiau tunurile, iar prin norii de fum zăream deasupra faldurile drapelului şi ne ţineam tot după el, să fim

aproape. Apoi, deodată faldurile lui nu s-au mai văzut... Căzuse Cazimir. A prins atunci drapelul unul Croitoru de la întîia și s-a avîntat cu el înainte. Și zărind drapelul, acolo înainte, așa fără glas, fără strigăt, parcă pentru toți pînza lui tricoloră a fost o nouă poruncă de a urca tot mai sus pe cotă, pînă-n inima pozițiilor dușmane. Și am mers ce-am mers, apoi s-a auzit glasul lui Croitoru frînt, gîtuit, ca un strigăt de moarte: „Vai, măiculiță, m-au răpus! Înainte, luați careva drapelul!“ Și l-a luat un altul și l-a înălțat și el peste capetele luptătorilor, sus, tot mai sus, și deodată omului ăstuia i-a fost sfîrtecat piciorul de-o schijă de brand, dar el și-a urmat alergarea, tîrînd ciotul după el, cu moletiera desfăcută, fără să lase steagul din mînă. Și uite așa ne-am tot dus sub faldurile drapelului, pînă ce i-am biruit pe hitleriști...

Bătrînul tăcu și privi roată-n jur, cercetînd fețele militarilor. Ei îl priveau la rîndu-le plini de uimire și respect, fără să rostească vreun cuvînt. Se lăsase o tăcere în mijlocul lor, de parcă vorbele povestitorului ar fi acoperit orice glăsuire.

După o vreme, bătrînul adăugă:

— Vedeți dumneavoastră, tovarăși ostași, de aceea v-am spus la început că sînt mîn-

dru auzind că ucenicul meu, Constantinoiu, azi caporal, e de gardă la drapel. Spuneţi că asta-i o cinste pentru un militar: să străjuieşti drapelul unităţii. Apoi de bună seamă aşa e. Bun strungar a fost la noi în uzină, bun e şi aici, unde învaţă cum să apere munca noastră. Noi am străjuit în atacuri drapelul... Voi îl străjuiţi acum, în vremuri de pace... Şi să-l străjuiţi cu cinste, băieţi...

Zicînd acestea bătrînul se ridică cu greutate, lăsîndu-se în piciorul beteag. Dar, în clipa aceea, cineva spuse plin de uimire:

— Iată-l şi pe caporalul Constantinoiu!

Militarii întoarseră toţi capetele ca la o comandă. Pe aleea mărginită de castanii cu frunza ruginie venea repede, aproape alergînd, un flăcău nu prea înalt, dar bine făcut, cu faţa smeadă şi cu un zîmbet în colţul buzelor. De departe întinse mîinile, apoi se repezi şi-l luă în braţe pe bătrîn, strîngîndu-l la piept şi sărutîndu-l pe amîndoi obrajii.

— Tovarăşe Dima, bine ai venit! Ce mai faci? Îmi pare bine că te-ai gîndit la mine... Cu ce treburi prin oraşul ăsta? Băieţi — se întoarse caporalul vesel către militarii din jur — ştiţi, dînsul e meşterul meu din uzină. Vestitul strungar Dima, inovator, vă amintiţi, v-am povestit zilele tre-

cute despre iniţiativa dumnealui, suportul cu patru cuţite...

— Ei, lasă, lasă...

— De ce nu stai jos, tovarăşe Dima ? îl prinse caporalul de braţ pe bătrîn şi-l pofti să ia loc pe bancă. Ştiţi tovarăşi, se întoarse iară şi lămuri Constantinoiu, dînsului îi e greu să umble cu piciorul. A fost rănit în război... Purta drapelul unităţii la un atac... Şi o schijă de proiectil de aruncător... Dar lasă, mai bine are să vă povestească dumnealui... Ia loc, tovarăşe Dima ! Ia loc ! Thii, ce bine-mi pare că te văd. Ce fac băieţii din atelier ? Ce face secretara noastră de la U.T.M. ?

S-au aşezat pe bancă, ostaşul de azi alături de ostaşul de ieri, şi au prins a povesti... Dar cîte nu-s de povestit cînd se întîlneşte ucenicul cu meşterul său ?

Soarele pierise după dealul împădurit, iar lumina albastră a amurgului învăluia tot mai stăruitor, la acel ceas al înserării, aşezările, curtea cazărmii, castanii cu frunză ruginie...

CUPRINSUL

Redactor responsabil : E. GROZEA
Tehnoredactor : GH. CUCOŞ

Dat la cules 26.12.61. Bun de tipar 19.01.62. Apărut 1962. Hîrtie velină mată de 65 g/m^2 ; format 760×920/32. Coli tipar 3,5. Coli editoriale 3,14 C.Z. pentru bibliotecile mari şi mici SR-32. B444

Întreprinderea centrală de poligrafie M.F.A., str. Izvor nr. 137, Bucureşti, R.P.R. c. 385

De acelaşi autor:

RĂZBUNAREA

— nuvele şi schiţe —

ESPLA 1956

DOM MAJUR IN ALEGERI

— povestire —

Ed. militară 1957

BOGĂŢIA UNUI SARAC

— roman —

EPL 1961

Lei 3

Cartea Ostaşului

ÎN ACEEAŞI COLECŢIE

A APĂRUT:

MIHAIL SADOVEANU

Povestiri din război

VOR MAI APĂREA:

EUSEBIU CAMILAR

Pămîntul zimbrului

— schiţe şi povestiri —

NICOLAE ŢAUTU

Noul comandant

— schiţe —

FLORIAN GRECEA

Santinela din schimbul doi

— povestiri —

PETRU VINTILĂ

Cei patruzeci şi cinci

— nuvelă —